

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

DEN SVENSKA QVINNAN.

SJETTE ÅRGÅNGEN.

Första häftet.

Innehåll:

	pag.
I. En Moders råd, af <i>St.</i>	4.
II. Det första steget, skymningsprat med läsaren, af <i>Esselde.</i>	14.
III. <i>Sophie Adlersparre</i> , (forts.) af <i>Esselde</i>	22.
IV. Nyårsbetraktelser öfver den "Tysta Skolan", poem af <i>A—lf</i> (insändt)	50.
V. En Draabes Historie, af <i>L. D.</i> (insändt)	53.
VI. En bild ur backstugulifvet, af <i>M. M.</i> (insändt)	57.
VII. Cooper Institute, af <i>L. S.</i>	59.
VIII. Vår Portfölj	62.

UPSALA

ESAIAS EDQUIST.

1864.

Obs. omslagets trenne si sta sidor.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

DEN SVENSKA QVINNAN.

SJETTE ÅRGÅNGEN.

Upsala

Esaias Edquist 1864.

TIDSKRIFET FÖR HEMMET.

ÅRSGÅNG

DEN SVENSKA QVÄMAREN

NYTT ÅRGÅNG

Upsala

Edquist & Berglund. 1864.

I.

EN MODERS RÅD.

L . . . Nyårsdagen 1864.

Älskade barn!

Åter har ett nytt års sol uppgått öfver jorden, men ingen *Agnes* smyger sig kärleksfullt till mitt hjerta för att tillhviska mig varma önsknningar för de okända skiften den bebådar. Också helsade jag — skall jag väl omtala det? — vid mitt uppvaknande årets första dag med en tår, ty jag saknade den ömma omfamning, den kärleksvarma blick, som vanligen brukat förljufva denna stund för mig och uppfylla mitt hjerta med den renaste glädje, och jag kände mig nästan förvissad om, att min *Agnes* äfven erfor samma vemodsfulla känsla. Men jag fick ej länge öfverlemna mig åt dessa tankar, ty Pappa gläntade på dörren och ropade vänligt: "se så, mamma lilla, var nu ej sentimental, utan skynda att kläda dig, så skola vi gå i kyrkan och tacka Gud för att, som jag hoppas, vår flicka lefver, har helsan och är vid godt mod", och på samma gång räckte han mig din nyårshelsning, ditt kära, mig så dyrbara bref.

En stilla, högtidlig stund tillbragte jag i templet tillika med Pappa och gossarne, lofvande den Allrahögste för allt det goda, som under det förflutna året kommit på vår del, och uppsändande en innerlig bön för det kommande — att min *Agnes* deri var innesluten, behöfver jag ej säga dig. Återkommen från kyrkan, satte jag mig vid skrifbordet för att använda pennan till ett språkrör mellan oss och genom detta medium meddela dig något af allt det myckna, som jag tycker mig ha att säga dig.

Ja, detta är så mycket, att jag verkligen måste sätta mig och fundera litet för att kunna ordna tankarne, hvilka störta öfver mig och med för mitt inre öra ganska hörbara

röster ropa: "låt mig vara med! låt mig vara med!" Sunda förnuftet sätter sig då till skiljedomare för att kunna göra ett rationellt och lämpligt val, men vips kommer en trupp känslor med i spelet och vänder upp och ned på både förnuft och logisk tankegång, så att jag måste le åt mig sjelf.

Af ditt bref, mitt älskade barn, ser jag nog, att skiljsmessan är påkostande för oss båda, och jag medger, att den saknad jag erfar, stundom är så öfvervældigande, att jag med dig är frestad att utropa: "men hvarföre denna pröfning, som dock ej var af nödvändigheten påkallad?" Men ser du, då komma tvenne snusförståndiga duennor, sunda förnuftet och erfarenheten, lexa upp din gamla mamma och kalla henne oförståndig och barnslig, samt förehålla henne sin svaghet, tilldess hon inser och afbeder den.

Tror du ej, min *Agnes*, att denna skiljsmessa, ämnad att räcka ett helt år, äfven för mig är ganska smärtsam, ja, kanske ännu smärtsammare än för dig? Också hade jag aldrig kunnat besluta mig dertill, om jag ej varit öfvertygad om, att den skulle blifva dig nyttig och välgörande. Du vet nog, mitt hjertas barn, huru ömt jag älskar dig, huru kärt det alltid varit mig att omhulda dig med mina omsorger, huru utsägligt gerna jag skulle vilja, läte det sig göra, från dig afvända alla sorger, mödor och bekymmer. Också bjöd mig känslan att fortfara med dessa omsorger, dessa bemödanden, så länge det förunnades mig att lefva och verka för dig, den sade mig: "hvarföre i förtid framkalla en skiljsmessa, som en gång blir oundviklig på ett eller annat sätt, hvarföre ej njuta glädjen, så länge den blomstrar på din stig?"

Men ser du, barn, i denna känsla låg egoism och detta slagg bör ej finnas i den rena kärleken, som, om den existerar på jorden, måste dväljas i en moders hjerta. Åren och erfarenheten hafva lärt mig att lifvet ej, äfven under de bästa förhållanden, kan förblifva en dans på rosor, att en mor med all sin kärlek ej förmår afvända de smärtans pilar, som af en högre vishet bestämdes för hennes barns hjertan. Barnen måste sjelfva utkämpa den kamp, som blifvit dem förelagd, ty mins du ej huru vår älsklingsskald säger:

*Lifvet är en strid från början, ungdomen dess Berserksgång.
Klämmas skall hon mellan sköldar, tills det vilda mod är tömdt.*

Se der en sanning, som jag ej kunde fördölja eller förkläda för mig sjelf. Äfven du, min *Agnes*, skall, om du får lefva, bära din andel af dagens tunga och hetta, smaka den lidandets bittra kalk, som bereddes för hvarje dödlig, och jag mäktar ej bevara dig derifrån, ville jag än för dig utgjuta mitt hjertblod. Då förhållandet obestriddigen är sådant, sade jag till mig sjelf: männe jag handlar *rätt* mot mitt barn, om jag från hennes stig söker undanrödja hvarje stötsten, från hennes himmel bortblåsa hvarje moln, som der uppstiger, om jag aldrig vänjer henne att umbära och försaka, att tänka för sig sjelf? Skall jag ej genom ett sådant handlingssätt förverkliga hennes sinne och hjerta, skall jag ej genom min ömhet, som dock ej förmår att från henne afvända motgång och lidande, blifva en orsak till att de, när de en gång komma, förefalla henne mångdubbelt svårare, ja, måhända förkrossa henne? Vore det ej bättre, om jag, under det hon ännu eger barn-domshemmet såsom tillflykt och skygd, vänjde henne att äfven lita på egna krafter, om, medan hon ännu har i behåll den öppna fristaden i faders- och modersfamnen, hon började sin kamp och sitt arbete i verlden, om hon redan nu lärde sig att inse, att hon bland fremlingar aldrig kan och får påräkna det öfverseende, den trogna kärlek, de ömma omsorger, som kommit henne till del i fädernehemmet? Männe det ej, med ett ord, vore godt och nyttigt för mitt barn att på en tid skiljas från de sina, vistas bland fremmande, pröfva egna krafter, lära att tänka för sig sjelf och vänja sig vid åtskilliga små försakelser och kanske äfven förödmjukelser, som ej ifrågakomma i hemmet, men hvilka kunna vara nyttiga för hjertats tuktan? Jag tänkte på skaldens ord:

*Life is real! Life is earnest!
And the grave is not its goal;
Dust thou art, to dust returneth
Was not spoken of the soul. *)*

och insåg att äfven *du* borde lära att känna lifvets allvar, innan det öfverväldigade ditt oberedda hjerta. Ser du, älskling, sålunda rasonnerade jag och beslöt mig till uppoffringen

*) Lifvet är allvar, är verklighet,
Målet vid grafven ej ställdes.
Stoft varder stoft, ljöd domen, men vet
Ej öfver anden den fälldes.

att på någon tid skiljas från dig, en uppoffring, större än hvarken du eller någon annan rätt förmår fatta, ty alltsedan Gud skänkte mig dig, har du varit mina ögons ljus, mitt hjertas fröjd — men det gällde hvad jag ansåg kunna lända till ditt eget bästa och derföre måste alla andra betänkligheter vika.

Jag minnes nog huru öfverraskad, att ej säga bestört, du blef, när jag först gaf dig del af min plan, som jag dock förut noga öfvertänkt, och huru du i början med tårar och böner sökte förmå mig att afstå derifrån. Gud allena vet huru påkostande det var för mig att motstå dem, men jag vågar hoppas att vi båda, när pröfvoåret förflutit, skola glädja oss åt att jag förmådde vara ståndaktig i mitt beslut. Jag vet sjelf af egen erfarenhet, så väl att det kan kännas svårt, som att det är nyttigt att vara hos andra i en beroende ställning, och jag är nästan öfvertygad om, att min *Agnes* en gång skall inse detsamma.

Du vet, älskling, att jag från barndomen sökt inskärpa i ditt unga sinne dessa tvenne grundsatser: förtrösta af allt ditt hjerta på Gud för din lycka — förlita dig på ditt eget arbete för ditt uppehälle — eller med andra ord: gör ej *jordiska* ting till grundvalen för din *lycka!* lita ej på *andras* omsorger för fyllandet af *dina* behof! Theorien var visst god, men den följdes ej alltid af praktiken, ty mamma stod vid din sida, färdig att, så vidt hon kunde, undanrödja alla små bekymmer och i stället, om möjligt, framkalla glädjeämnen, på samma gång hon alltid var till hands att hjälpa och bistå, att fullborda hvad du ej medhann, att ihågkomma och ombestyra hvad du uraktlät och förglömde. Det var sålunda till mamma du flydde med dina bekymmer, på henne du byggde hoppet om din lycka och fröjd, till henne du vände dig för att få dina behof uppfyllda. Visst var det ljuft för mig att sålunda, om ock blott i smått, föreställa din försyn, men det var ej nyttigt för dig, dotter.

Detta insåg jag mer och mer, alltefter som åren framskredo, barnet växte upp och de dagliga vanorna slogo djupare rötter. Ännu en annan sak bekymrade mig. På skolans regelbundna arbetsstimmar och bestämda pligter, med hvilka ej dagtingan tillätos, följde frihet att sjelf disponera öfver din tid. I början gjorde sig de gamla vanorna gällande och dagen indelades i vissa arbetsstunder, egnade åt olika sysselsätt-

ningar och afsedda att fullfölja skolstudierna, hvarförutan du äfven önskade hjälpa mig. Detta gick mycket bra till en tid, men åtskilligt annat kom småningom emellan och du märkte, att hvad som ej medhans i dag kunde göras i morgon, och denna utväg att reda sig ur ett bryderi anlidades slutligen ofta nog. Så kommo besök af unga vänner med sitt tillbehör af mycket tomt och fåfängt prat, promenader, visiter, nöjen, bjudningar, än hit, än dit, åtföljda af de viktiga omsorgerna för toilletten, samt det ej minst tidsödande — romanläsning. Allt detta inkräktade betydligt på studii- och öfningstiden och snart försumrades alla allvarigare sysselsättningar utom musiken, ditt älsklingsstudium, under det ingen tid blef öfrig för att hjälpa mamma, som i stället ofta nog fick hjälpa sin dotter.

Du anade ej, älskade barn, huru jag mången gång grämde mig häröfver, fruktande att ditt lifliga, för alla intryck öppna sinne skulle intagas af den brokiga grannlåt, som ofta pryder livvets yta, så att du för den glömde att vårda dess kärna, att ditt hjertas renhet, din själs sanning skulle fördunklas och förvillas af flärdens och verldslighetens falska föreställningar och skefva åskådningssätt. Dessa tankar smärtade mig djupt, men då jag stundom talade med dig derom och du så oförbehållsamt erkände och afbad dina fel, så kärleksfullt lofvade att "söka vara mamma till mera glädje", så skämtsamt bortjollrade min oro, lugnade jag mig åter med föreställningen, att jag haft orätt i att se saken från en så mörk sida och att jag i min inbillning gjort stenar till berg, samt lät mig insöfvas af den vanliga, ständigt omkring mig ljudande refrängen: "ungdomen skall väl roa sig".

Men då åren under allt detta gingo sin jemna gång och din tjugonde födelsedag var inne, kunde jag ej längre intala mig, att du ännu blott var ett barn, kunde jag ej tillsluta mina ögon för det faktum, *that you were trifling away your time* *) till föga fromma för dig sjelf och andra, hvarföre ansvaret en gång skulle drabba mig, men straffet kanske dig. Detta blef mig allt mera klart och jag fann, att ett raskt beslut måste tagas för att gifva din verksamhet, ditt sinne och dina tankar en annan riktning, för att bereda dig till att fylla den plats, som jag önskade att du en gång skulle intaga i samhället — den af en dess nyttiga medlem.

*) Att du lekte bort din tid.

Men hvilken form borde väl denna verksamhet antaga? Se der en fråga jag ofta gjorde mig, utan att derpå kunna finna ett tillfredsställande svar. Qvinnans, och särdeles den unga, s. k. bildade qvinnans, verksamhet är ännu så kringskuren, så omgärdad af höga murar, uppresta af fördomar och af ensidigt vidhållna vanor — fastän vår tid visst börjat göra åtskilliga brècher deri — att det ej är godt att under alla förhållanden finna ett för henne passande verksamhetsfält. Lärarinnans kall, är snart sagdt det enda, henne förbehållet, hvilket hon af omständigheternas tvång mången gång nödgas åtaga sig, antingen hon är det vuxen eller ej. Men som jag ej ansåg dig vuxen detsamma i alla dess grenar, ville jag ej heller att du skulle åtaga dig något, hvarigenom du skulle försättas i nödvändigheten *to trifle with duty* *) — en vana, som kan blifva ganska farlig.

Under det jag sålunda funderade både hit och dit, fick jag höra att Brukspatron *W—s* önskade en lärarinna i musik och fransyska för sina fyra barn, hvilkas undervisning för öfrigt var anförtrodd åt en informator. Detta föreföll mig såsom en vink från höjden, ty en sådan plats kunde du verkligt fylla, och sedan jag om denna familj skaffat mig vidare upplysningar, hvilka utföllo till dess fördel, talade jag vid din far om saken och fann honom fullkomligt villig att gå in på mitt förslag, att du skulle anmäla dig såsom sökande till denna befattning. Det mötte väl i början några svårigheter från vår lilla flickas sida, ty det föreföll henne vid första påseendet mycket "hårt" att lemna hemmet för att komma till fremmande såsom "löntagerska", men du var, Gudilof, förståndig nog för att inse, att dina föräldrar härmed i första rummet afsågo ditt eget bästa och efterhand fann du dig i ditt öde, föreställande dig att det ändå kunde bli "treffligt nog" att se sig omkring i verlden. Du sade mig utomdess, att du sjelf mången gång funnit tomheten af det lefnadssätt du fört och längtat efter en bestämd och gifven verksamhet, ja, stundom grubblat öfver att du var "en så onyttig varelse". Vi blefvo också alla belättna, när underrättelse kom från *W—s*, att du blifvit antagen, och jag hyste tillräckligt förtroende till din pligtkänsla och din ambition för att känna mig förvissad, att

*) Att leka med pligten.

min *Agnes* skulle uppbjuda all sin förmåga att fullgöra de pligter, hon åtagit sig.

Men jag hade ännu en afsigt med denna, som jag dock hoppas, blott temporära skiljsmessa, hvilken jag ej förr yppat för dig, men hvarom jag nu vill tala några ord. Det gifves tvenne dygder, mitt barn, hvilka kanske mer än andra äro nödvändiga för qvinnan, om hon någorlunda skall kunna uppfylla sina pligter och utöfva ett välgörande inflytande på sin omgifning. De heta *tålmod* och *ödmjukhet*, men de äro ej så lätt lärda för ett ungt, lifligt sinne, obekant med motgången, fostradt i hemmets skygd, omhuldadt af en kärlek, som, om ej blind för dess fel och brister, dock gerna betraktar dem med öfverseende. Jag har trott, älskade barn, att du, skiljd från hemmet, nödgad till en strängare uppmärksamhet på dig sjelf, tvungen att lägga band på egna önskningar för att foga dig efter andras, att du sålunda lättare skulle förmå bekämpa de frön till sjelfviskhet, som gro i hvarje människohjerta, och i stället tillegna dig de dygder, hvarom jag talat.

Jag vill för denna orsaks skull gifva dig några vinkar, hvilka, om du följer dem, böra kunna tjena dig såsom ett rättesnöre för ditt handlingssätt. Man anser det ofta såsom en tung lott att nödgas förvärfva sitt bröd hos andra. Förhållanden kunna otvifvelaktigt gifvas, då detta eger sin verklighet, men oftast tror jag denna tyngd ligga i inbillningen, i de flestas oförmåga att rätt försätta sig i sin ställning och att lämpa sig efter omständigheterna. Dermed vinna de dock ingenting annat än missnöje för sig sjelfva och obehag för sin omgifning.

Då man inträder i nya förhållanden, bör man derföre i första rummet söka göra rätt klart för sig sjelf, att man ej till dem kan öfverflytta sina gamla vanor. Då man utbyter en väl känd och älskad omgifning mot en obekant och fremmande, måste man äfven bereda sig på, att man ej af denna senare kan vänta sig samma kärlek, öfverseende och omtänksamhet, som man varit van att finna hos den förra. I ett hem, der vi omgifvas af kärlek och ömma omsorger, betrakta vi ofta dessa, såsom något, hvilket med rätta tillkommer oss; men försatta i en fremmande krets, måste vi der genom vårt eget uppförande och uppmärksamhet på oss sjelfva söka *förvärfva*, hvad vi förut endast behöft *emottaga*, på samma gång vi böra ihågkomma, att *våra* vanor och tycken *måste* lämpa

sig efter dem, som der äro rådande, och det utan missnöje och motsägelse.

För ett ungt, lifligt, öfvermodigt sinne — och de unga äro ofta öfvermodiga, min *Agnes* — ligger det något påkostande i tanken att vara beroende af andra. Friheten är de ungas ideal, oberoendet det mål, hvartill de sträfva, men hvilket de — *aldrig* upphinna, ty liksom barnet sprang från kulle till kulle för att fånga den gläusande regnbågen, men ständigt fann den på samma afstånd från sig, når människan heller aldrig detta mål. Vi äro alla beroende i mer eller mindre grad, på ett eller annat sätt, och så måste det alltid förblifva. Foga vi oss villigt deri, söka vi lämpa oss efter hvarandra, skall ej heller detta förefalla oss så svårt, men spjerna vi deremot, trotsa vi på vår frihet, vårt oberoende, söka vi vid alla tillfällen genomdrifva våra egna intressen, vår egen vilja, obekymrade om andras, skola vi småningom stöta alla ifrån oss och slutligen finna oss ensamma, öfvergifna och olyckliga.

Se vi blott saken från en rätt synpunkt, är det beroende af andra, hvarom jag nu isynnerhet ville tala, ej heller så svårt och påkostande, som man mången gång föreställer sig. Tungt beroende kallar jag den, som hos andra äter nådebröd, en lott, hvilken stundom kan vara ganska beklagansvärd. Men den, som gör andra vissa bestämda tjenster, åt dem egnar en del af eller hela sin tid, hvarföre hon i utbyte erhåller en öfverenskommen lön, den kan ej sägas stå i ett förödmjukande beroende, ty arbetaren är ju sin lön värd. Låt derföre sådana griller fara, mitt älskade barn. De härröra från en falsk stolthet, hvilken jag hoppas du snart nog skall lyckas att bevinga, allt efter som du lär dig att betrakta förhållandena i sitt rätta ljus. Var du derföre öppen, glad och frimodig såsom förr, i det glada medvetandet att kunna vara nyttig för någon och att sjelf kunna förvärfva dig en liten inkomst, öfver hvilken du efter behag kan förfoga, ty den är *ditt eget arbetes frukt*. Det ligger en ej så obetydlig njutning i denna tanke och du blir på detta sätt mer verkligt oberoende än när du måste klappa på Pappas plånbok, för att erhålla medel till att bestrida alla dina små utgifter. Sedan du en gång smakat behaget af *detta* oberoende, skall du få se, att du ej gerna vill släppa det ifrån dig, hvarföre jag redan börjat fundera på möjligheten att vid din hemkomst för dig finna någon passande och äfven lönande sysselsättning. I betraktande

af dina musikaliska kunskaper, har jag också tänkt, att du tillsammans med *Harriet H.* skulle anlägga en musikskola. *Qu'en dis-tu?* Du ser, älskling, att din återkomst utgör alltid det glada målet för mina tankar, den ljuspunkt i fjerran, mot hvilken jag förhoppningsfullt blickar.

Jag har nyligen läst en liten engelsk broschyr, kallad: *Thoughts on some questions relating to women* *), i hvilken jag återfunnit många af mina egna åsichter — jag skall skicka dig den vid tillfälle. Så talar förf. t. ex. om den *busy idleness* **), hvaråt de flesta unga flickor öfverlemna sig, när de känna sig befriade från skolans helsosamma disciplin, och deri har han ej så alldeles orätt, eller hur? — Jag vill här anföra några af de ställen, hvilka jag antecknade vid genomläsningen, på det du sjelf måtte kunna bedöma andan i denna lilla skrift.

"Vi taga för afgjort, att unga flickor i allmänhet göra något, eller att de skulle kunna det, om de ville, men vi veta sannerligen ej hvad det är. — Om ni frågar en ung flicka derom, skall hon svara, att hon har så mycket att göra, att hon verkligen ej vet hvad som skall göras först. Det är biljetter, som *måste* skrivas, visiter, som *måste* göras och tusende andra *måste*, hvilka dock alla skulle försvinna i ett ögonblick framför en verklig nödvändighet.

"Om hon blir gift är ett sådant lif af *busy idleness* ej rätta beredelsen för en makas och moders ansvarsfulla kall. Men om hon ej blir gift och behöfver sörja för sig sjelf eller om hon, äfven såsom gift, måste förskaffa bröd åt sig och andra — hvad skall hon göra för detta ändamål? Bli lärarinna? hålla skola? Hon har ingen fallenhet för att undervisa, hon har ej blifvit bildad till lärarinna, hon har kanske glömt det lilla hon en gång kunnat — men hvad annat skall man taga sig till?

"Och de ogifta, som 'ej behöfva göra något'? Den hårda nödvändighetens sporre framkallar ofta energi och uppväcker verksamhet, under det de, hvilka utan omtanke erhålla sitt dagliga bröd, sakna eggelse till ansträngning, och då de ej kunna hitta på någon 'passande sysselsättning' fördrifva de tiden bäst de kunna och roa sig t. e. ofta nog med förfärdigandet af grannlätsarbeten. De äro arbetare, som stå fåfänga på torget, emedan ingen man hyrt dem.

*) Tankar om några frågor rörande kvinnor.

***) Sysslande med ingenting.

"Tanklöshet är ej oskadlig. (*Frivolity is not harmless*). Så långt som den sträcker sitt inflytande är den skadlig och saknaden af en bestämd sysselsättning, hvilken ej kan göras eller låtas efter behag, är i sig sjelf tillräcklig att uppmuntra en vana att slarfva bort tiden, som utöfvar en ohelsosam inverkan så väl på de qvinnor, hvilka öfverlemnna sig deråt, som på deras omgifning.

"Måtte derföre föräldrar rätt inse, att deras döttrar, allt efter som de växa upp, hafva förstånd, som bör odlas, anlag, som fordra utveckling, och att det är föräldrarnas pligt att hjälpa och leda dem i valet af ett passande verksamhetsfält. Men då de välja en sysselsättning för sina döttrar, böra de ej blott betänka hvad hon förmår att göra, men äfven hvad som kan bli af största gagn för henne, om hon kallas till en makas och moders ansvarsfulla pligter".

Förf. förordar derpå åtskilliga nya utvägar för att bereda qvinnan tillfälle till nyttig verksamhet, såsom t. ex. att de, som ega eller hafva att förvänta förmögenhet initieras i affärer och taga kännedom om sin egendoms förvaltning; att för dem, som hafva anlag för läkare-yrket möjlighet beredes att grundligt studera detsamma, på det de sedan måtte kunna gagna de lidande af sitt eget kön; att affärsmän inöfva sina döttrar till sina biträden såsom bokhållare o. s. v.

Äfven apothekarens yrke anser han passande för qvinnan och i anledning deraf drar jag mig till minnes, hurusom jag vid ett besök i Bethanien, det stora Diakoniss-sjukhuset i Berlin, af en syster infördes i det dithörande apotheket, hvilket förestås af en diakonissa, som med biträde af andra qvinnor, bereder alla läkemedlen för sjukhusets behof och detsamma är händelsen på Stockholms Diakoniss-sjukhus. Förf. tillägger i afseende på fördomen mot qvinnans inträde på nya banor: "saken är, att för oss slafvar af vana, tyckes allt nytt farligt, och endast det, hvarvid vi länge varit vana, passande och lämpligt" — en anmärkning, hvars sanning ej kan bestridas.

Emellertid är det af intresse att betrakta huru äfven i detta fall en reaktion eger rum i den allmänna opinionen, hvars påtryckning äfven låter förspörja sig i vårt lilla samhälle. Då våra planer i afseende på dig först blefvo kända här, runkade de flesta mammor och döttrar på hufvudet och tyckte att vårt handlingssätt var "riktigt dumt", att vi voro "bra hårda" mot stackars lilla *Agnes*. Du har nu knappt varit borta en må-

nad, men en förändring i sinnesstämningen har redan börjat visa sig. Så kommo t. ex. flickorna *B.* till mig häromdagen och anförtrodde mig, att de, som ej sakna smak och sinne för ritkonsten, samt dessutom ega ganska mycken händighet, allvarsamt fundera på att begifva sig till Stockholm för att hos en af hufvudstadens skickligaste photographe, *Mlle V.*, inhemta kunskap i hennes konst och sedermera här anlägga en photographisk atelier. Äfvenledes berättade mig Tant *L.*, att *Ida* skall taga lektioner i kartritning, för att sedan söka få dylikt arbete och dymedelst förtjena en liten handpenning. Du ser således, min *Agnes*, att sedan du brutit isen, flera af dina unga vänner följa ditt exempel, och hoppas jag att ingen af Er skall få skäl att ångra det I utbytt ett lif af *busy idleness* mot ett af nyttig verksamhet.

Men mitt bref har nu växt till en längd, som kunde göra det afskräckande och tröttande för alla — utom för en älskande dotter. Jag måste dock tillägga ännu några ord, i afseende på din ställning och dina förhållanden inom det nya hemmet.

Sök ej blott att visa, men ock att bibehålla ett godt, jemnt och förnöjsamt lynne — derigenom skall du sjelf känna dig lycklig och förvärfva dig vänner bland din omgifning. Låt ej en liten motgång, misräkning eller förödmjukelse störa ditt sinnes frid. Missnöjet är likt rosten, som förderfvar och förstör allt hvad den angriper. Den ofta och snart missnöjda förbittrar lifvet för sig sjelf och andra. Jag vågar hoppas att min *Agnes* aldrig skall tillhöra deras antal.

Ett annat hos de unga och särdeles hos de mer rikt begåfvade ganska vanligt fel, är klagan öfver att ej vara förstådd. Jag vill ej påstå, att denna alltid är alldeles obefogad, men ofta underhålles en dylik känsla ej blott af en viss sjuklighet i lynnet, men ock af sjelfviskhet, då man känner sig sårad öfver att ej blifva bemött med den tillgifvenhet, aktning och uppmärksamhet man anser sig ega rättighet att vänta, då man tycker sitt värde ej rätt bemärkt och uppskattadt. Jag ber dig derföre, min *Agnes*, att du ej öfverlemnar dig deråt. Alla kunna ej i allt tänka och känna lika; du skall sympathisera med en i ett, med en annan i ett annat, med få i allt, men ej får du derför döma människorna hårdt. Du kan ej ombilda dem efter ditt behag, utan måste *bon gré, mal gré*, taga dem sådana de äro; gör detta med kärlek och

fördragsamhet och du skall tillbaka erfara välvilja och delta-gande. Det är i sanning en gyllene regel: "Allt det I viljen människorna skola göra eder, det görer I ock dem".

Och nu ett ömt farväl, mitt älskade barn! Förtrösta af allt ditt hjerta på Gud, den högsta kärleken, var tålig och mild mot dina medmänniskor och särdeles mot dina élèver, var ödmjuk i ditt sinne och haf frid med alla — se der den nyårs-önskning, som med många varma böner egnas dig
af din hulda Moder.

St—

II. — DET FÖRSTA STEGET.

"*Det är icke godt att mannen är allena*" läse vi i första Mose — — men hvad ser jag, hvilken oro i lägret! hvad rörelse, hvad uppståndelse! framkallade af dessa gamla, välkända ord! — Du, den ömmaste och omsorgsfullaste af alla mödrar och husmödrar, hvarför stannar din moderliga blick så dröjande vid våra begynnelseord och halkar derifrån öfver till dina unga döttrar med ett så spörjande uttryck, såsom väntade du, att just de vore påräknade att förljufva den der öfverklagade ensamheten?

Och du, allvarlige, väldige statistiker, hvarför går du ifrån det bibliska citatet omedelbart till dina tabeller och söker och bläddrar? — Ah! du har funnit det redan! — tabellen öfver Sveriges giftasvuxna befolkning! du tecknar dig till minnes tvenne tal — du gör i hast en subtraktion och stannar med ett vemodigt smålöje vid en rest — ett öfverskott — ett ominöst plus af 283,578 på qvinnolinien — och äfven din blick söker med en viss oro de unga döttrarna derborta.

Och du — den afhållna tanten i släkten — med de 40 åren tecknade i din lugna, fridfulla uppsyn — säg! var det väl en suck du qväfde vid läsningen af vårt ingångsspråk? — eller, ve mig, en *gäspning!* som du kanske af artighet för mig lät passera krokvägen genom din ädla Romerska näsa. — Men se, redan har den unga brorsdottren derborta nappat vårt häfte ur din hand och läser, också hon, de oskyldiga börjelseorden. — Tjusande unga tärna! säg — hvarför stiger färgen

på dina friska kinder — hvarför blixtrar en skalkaktig stråle ur ditt klara öga och *hvarför* — säg, *hvarför*, envisas dina tokiga tankar att mellan bladen af vårt häfte frammana bilden af den glade studenten, som kommer hem hvarje jul? — Men, i stället att svara, försvinner du med ett klingande skratt — den treffliga aftonkretsen upplöses likt en dimbild och — jag ser någonting annat! — Ah! oförfäddlige gamle ungar! jag känner igen dig på långt håll, der du insvept i din flottiga nattrock, med peruken på örat och pipan i munnen, sitter vid det dammiga arbetsbordet, der den snäsiga hushållerskan nyss inkastat vårt häfte. Med sur min läser du öfverskriften — skär vårdslöst upp ett par blad och ögnar igenom de första raderna — ah! hvarför studsar också du vid vår ingress? Hvarför grymtar du så olycksbådande, i det du slår igen boken och kastar den långt ut åt golfvet? Hvarför ser du dig om i det tomma rummet med så besynnerliga, nästan ångerfulla blickar? Hvarför vänder du dig med motvilja bort från den ensamma kuverten, som står otrefligt uppdukad på bordsändan, omgifven af dammiga luntor, mellan hvilka en och annan smutsig löskrage eller olagad handske framtittar likt bokmärken? — Hvarför grinar du, såsom hade du mistat aptiten på den halfkalla ölosten, i det du mumlar våra inledningsord mellan tänderna och reser dig, för att gå på klubben eller — hvad värre vore — för att taga fram konjaksflaskan att dermed förljufva din ensamhet? *Hvarför* — säg, *hvarför*?

Och du då, käre vän, — en man i staten sedan långt tillbaka med en lång och lysande bana framför dig, — hvarför stannar också du vid de orden: *det är icke godt att mannen är allena*? Hvarför skjuter du ifrån dig alla de lärda gubbarne du hemtat från biblioteket, för att utgöra ditt sällskap för aftonen? Hvarför stiger du upp, likasom i vredesmod, och vandrar häftigt fram och tillbaka genom din vackra, elegant möblerade våning? Och se! hvarför stannar du så tvärt framför den tomma causeusen vid det upplysta divansbordet i förmaket? — du rör läpparne såsom ville du börja ett "causerie" — ts — redan förnimmer jag ett och annat hviskande ord! — — "*det — är icke — godt — att —*" ah! — återigen den gamla visan! — Men hvad tänker du på, käre vän! — cigarren — denna din första och sista kärlek — slocknar mellan dina hårdt sammanpressade läppar — du kastar den förtretad ifrån dig — drifven af en plötslig, oförklarlig impuls

närmar du dig skrifbordet — väljer i hast det finaste papper och fattar slutligen pennan. O! den som kunde komma blott några fjät närmare och kasta en blick öfver din axel! Säg! är det en afhandling i politik eller diplomati? — i samhällslära eller statsrätt? — eller är det kanske ett "ode till ensligheten" eller — men hvad ser jag! det är ett bref! — du förseglar redan — du doppar pennan för att teckna utanskriften, men din starka hand, ämnad, såsom det sägs, att en gång sköta statsrodret, darrar synbart och du tvekar ett ögonblick. Men mumlande vårt motto mellan tänderna skrifer du — — — ah! jag såg det! Men jag lofvar att ej förråda en bokstaf förr än — éclateringen skett! — Men ts! — hvad var det! ett hänskratt af unga, hårda röster, afbrutet då och då af högljudda utrop! "Det är ju ni, som påstått att *gifttermålet* icke får utgöra det *enda* syftet för våra flickors uppfostran — den enda diktan och traktan för våra i verlden nyss utflugna unga damer! Det är ju ni, som afrådt den svenska qvinnan att gifta sig endast för att bli fru och som menar, att hon kan lefva lycklig och nyttig äfven som ogift — (till all lycka för de der 283,578) — och nu — "*Det första steget*" — ah! man ser tydligt hvartåt det lutar — man ångrar sig — man vill återtaga sina ord — och man börjar med förklaringen: "*Det är icke godt att*" — ha! ha! ha! — redan ute på en "*chasse aux maris*" för den Svenska Qvinnan! ha! ha! ha! ha! — —

Unge herrar och Svenske män, som så angenämt be-
 dragen eder sjelfva — och I alla, kära läsare, på hvilka
 våra tanklöst valda ingångsord gjort en så oväntad effekt —
 hvad skolen I säga, om vi bekänna, att vi med dessa ord:
Det är icke godt att mannen är allena — icke haft ens
 de mest aflägsna matrimoniella afsigter? Om vi bekänna att
 vi i denna personlighet, i urtexten benämnd *menniska*, hvil-
 ket epithet dock af gammalt usurperats af Adams söner, hvad
 sägen I, om vi bekänna, att vi i denna högtärade 1:ma
 persona icke alltid och uteslutande tänka oss den *äkte man-
 nen, fästmannen, älskaren, friaren, kurtisören*, eller huru
 han nu i denna bemärkelse må kallas på jordens skiljda språk?
 Hvad sägen I, om vi gå ända derhän i djerfhet att framka-
 sta den hypotesen att orden måhända ursprungligen inneburo,
 icke blott nyckeln till det enskilda familjelifvets helgedom, men
 äfven klaven till de gemensamma intressena, det gemensamma

arbetet inom de stora allmänliga familjerna: *kommunerna, samhällena, folken, menskligheten*? Om vi påstå att äfven för detta stora bildningsarbete, för *mensklighetens uppfostran*, de orden: *Det är icke godt att mannen är allena: Jag vill gifva honom en hjälp — —*" hafva sin djupa betydelse?

Hvad sägen I slutligen, kära läsare, om vi från denna mera sublimes ståndpunkt åter nedstiga till den simpla utgångspunkten för vårt samspråk, i det vi helt litet brodera vår text och förklara:

"Det är icke godt att — *ordningsmannen* är allena".

Kanske påminner dig detta sätt att gå till väga det gamla missödet att "stiga upp som en sol och falla ned som en pannkaka". Men — hvad mer! Sanningen går framför allt och vi måste, om ock till vår blygd erkänna, att våra tankar, vid anförande af den betydelsefulla texten, aldrig sträckte sig längre än till *ordningsmannen*.

Du skrattar! Välan! då är du vid godt lynne och i förlitande derpå vågar jag, utan fruktan att trötta dig, i korthet framlägga bevisen för min sats.

Genom det af Stockholms Stadsfullmäktige fattade beslut, att qvinnan må till ordningsmannabefattningen väljas, har "*Det första steget*", blifvit taget till qvinnans erkända deltagande i den kommunala verksamheten, och deröfver gladd sig i första ögonblicket hvar och en, som unnar qvinnan att efter sin förmåga verka för det allmänna bästa. Men vid litet närmare betraktande framställer sig den frågan: "Har väl *det första steget*, blifvit taget i rätt riktning, och skall man verkligen vinna hvad man dermed äsyftat?"

"*Svenskarne äro ett trögt folk, fullt af hetsigheter*", säger Ehrensvärd, och genom någon besynnerlig idéförbindelse föll mig detta gamla yttrande i tankarne, just då jag läste tidningarnes berättelse om Stadsfullmäktiges beslut. Du har väl redan märkt, käre läsare, att man ej för bokstafligt får tillämpa mina citater. Inbilla dig således icke, att jag ämnar identifiera hrr X och Y (hvilka talade emot det nämnda beslutet) med begreppet "*tröghet*", eller att jag har den djerfva afsigten att framställa deras motståndare såsom på minsta sätt personifierande det Svenska folkets hetsigheter. När jag rätt tänker efter, så var det egentligen icke sjelfva den afgörande diskussionen, utan hela denna och vissa likartade frågors före-

gående behandling, uppkomst, utveckling och slutliga resultat, som så hjert påminte om *Ehrens värds* ord.

Det fordras ej Methusalems ålder, ej Cardinal Mezzofantis utomordentliga minne, för att erinra sig det sega, ihärdiga motstånd, som förkämparne för alla dylika frågor i början rönte, då de drogo till storms mot de växande fördomarne och sökte öfvertyga mängden, att den Svenska qvinnan dugde till något annat och mera, än att vara ett blott bihang till mannen — en nolla, hvilken först af den bredvid ställda siffran, erhöll något nominelt värde — eller ock att — när ödet förnekat henne denna ljufva lott — förflyttas till *den öfverblifna kartan*, såsom det betecknande hette, för att der antingen sysslös förtvina i öfverflödets sköte, eller ock — svälta vid nålen. Det gick obegripligt trögt. *Richert, Agardh, Fredrika Bremer, Siljeström, Cederschiöld* och några få med dem liktänkande, talade länge för döfva öron — kanske äfven för dina, kära läsare! Af dem banades dock vägen; de fördomar, hvilkas yttersta konsekvenser du här kanske finner något för skarpt antydda, hafva till en del blifvit besegrade, och med förenade krafter, har man ändtligen lyckats vinna ett temligen allmänt erkännande af vissa grundsanningar i motsatt syfte. *Trögheten* är öfvervunnen; men nu inträder den andra fhasen af nationallynnnet.

Enligt tidningarnes referat af det omnämnda beslutet af Stockholms Stadsfullmäktige, synes det innebära, att fruntimmer kunna väljas till ordningsmannabefattningen *i stället för män*. Ifrån att icke offentligen hafva velat tillerkänna qvinnan den ringaste förmåga att utom hemmet och familjekretsen kunna verka gagnande — allra minst inom sådana områden, hvilka varit männen ensamma förbehållna — går man nu på en gång ända derhän att helt och hållet sätta henne i mannens ställe, väntande att hon icke blott skall ersätta honom, men derutöfver fullgöra allt hvad han försummat.

Den kommunala verksamhetens uppgift är ju att befästa ordning, sedlighet, upplysning, helsa och ekonomisk välmåga bland alla kommunens medlemmar — eller, om man vill taga den i inskränktare, mera passiv mening, att upphäfva hindren för ernäendet af dessa det civiliserade samhällslifvets grundvilkor. Äfven i denna inskränktare bemärkelse hade man hittills blott på ett högst ofullkomligt och bristfullt sätt lyckats lösa denna uppgift. Det tillhörde den nya kommunalstyrelsen att

undersöka bristerna och finna medlen att upphäva dem. Såsom ett af dessa medel framställdes förslaget att äfven qvinnan skulle kunna väljas till ordningsmannabefattningen. Förslaget afslogs i beredningsutskottet, men upptogs till allmän diskussion vid Stadsfullmäktiges sammanträde den 12 December. En lång och liflig debatt följde. Å ena sidan anfördes med värma och vältalighet de mest ojäfaktiga bevis för att qvinnan i många fall är lika — "ja, kanske mera", än mannen, lämplig till den ifrågavarande befattningen; å andra sidan bevisade man lika otvetydigt svårigheten — ja, *omöjligheten* för qvinnan att fullgöra vissa dithörande åligganden, såsom medlandet mellan slagskämpar, öfverlastade af starka drycker, beröringen med varelsor, ohjelpigt sjunkna i laster och elände, o. m. d. Åtskilliga mer och mindre smickrande utlåtelse angående de lagrar, som redan skördats eller icke kunna skördas af qvinnan, förbigå vi, såsom mindre hörande till saken. Som emellertid de stridiga åsigterna ej kunde förmedlas — emedan ingen synes hafva insett att, såsom engelsmannen säger: *the truth lay between them**) — begärdes votering, då med stor pluralitet nämndens förslag blef antaget.

Qvinnan skall således, *i stället för mannen*, kunna väljas till ordningsmannabefattningen. Men, äro vi väl härmed hjälpta? Skola gudsfruktan, ordning, sedlighet bli mera allmänt hyllade af de fattigare samhällsklasserna, om de olika distrikten öfvervakas *endast* af fruntimmer, i stället för, såsom hittills, *endast* af män? För min del, tror jag det icke. Det är icke ett *mindre* utan ett *mer* af arbetskrafter, både till *intensitet* och till *quantitet*, som samhällets förbättring kräfver. Qvinnan må ej kallas till det viktiga värfvet, på det att mannen må nedlägga sina sysslor, öfverflytta på henne ansvaret derför och lägga sig sjelf till ro på sina gamla lagrar. Eller hvad säger du, min läsare? Och, å andra sidan, tror du väl att qvinnan — den svenska qvinnan — har någon synnerlig åtrå att undanskjuta mannen och intaga hans plats, äfven om det stode henne fritt? Det är sannt, hon har vaknat till medvetande, icke så mycket af *sin rättighet*, det är någonting, som den äkta, qvinliga naturen mycket litet fäster sig vid — men af *sin skyldighet*, den henne af Gud och samvetet ålagda, djupt ansvarsfulla *pligten*,

*) Sanningen låg emellan dem.

att äfven hon, efter sin förmåga, bör deltaga i arbetet på samhällets förbättring och verka för Guds rikets utbredande. Men *hvar* ställer henne denna pligt? På mannens plats? I hans ställe? Eller vid hans sida?

Skratta nu icke, käre läsare, om vi återtaga omqvädet på vår visa: "Det är icke godt att mannen — och speciellt *ordningsmannen* — är allena. Låtom oss söka honom en hjälp". Det är på fullaste allvar vi upprepa orden. *En hjälp*, icke en substitut är hvad våra ordningsmän behöfva, ty att en vice ordningsman hittills funnits, synes icke hafva afhjelpat bristerna. Frågar du hvad slags hjälp de behöfva och granskar bristerna i deras verksamhet för att finna svaret, så vill jag slå vad att du skall finna dem i de allra flesta fall vara sådana, som endast qvinnans klara blick och fina takt, hennes ordningssinne, tålmod, godlynthet, ihärdighet, sjelförsakelse, hennes omtalade trohet i det lilla, hennes förenade klokhet och godhet kunna afhjelpa. För att fullkomligt öfvertyga dig, så läs blott igenom ett par punkter af paragrafen 11 i stadgarne för ordningsnämnden. Der säges bland annat:

"Då för den betryckte ej kan vara annat än en hugsvalelse, att röna deltagande af bättre lottade likar, och redan den omständigheten, att af dem icke föraktas och försmås, utan med välvilja och ömhet omfattas, understundom kan lemna en tröst i motgången och en uppmuntran till arbetsamhet och goda seder, samt möjligen någon gång äfven beveka ett förhärdadt hjerta, så bör Ordningsmannen besöka de arbetande, de nödställde, de ringare och fattige inom Distriktet, för att inhemta en noggrann kännedom om deras sysselsättningar, vilkor och omständigheter. Vid dessa besök är dock nödvändigt, att Ordningsmannen iakttager all möjlig grannlagenhet i sitt förhållande till de personer, med hvilka han föres i beröring, helst första vilkoret, för att kunna välgörande verka, är, att vinna ett förtroende, som aflägsnar äfven den ringaste misstanka att obehörigen vilja intränga på det husliga området, för att blotta dess svagheter och brister. Börande derföre Ordningsmannen så förfara, att den betryckte, den vanlottade, ja, till och med den vilseförde må finna, att han i Ordningsmannen ser en målsman eller en vän, som ömmar för hans belägenhet och uppriktigt önskar att förbättra densamma".

"En synnerlig uppmärksamhet bör Ordningsmannen egna deråt, att de obemedlades barn icke lemnas åt vanvård, samt vänjas vid sjelfsväld, bruk af starka drycker och kringstrykande på gatorna i lättja och under utöfning af tiggeri och annan vanart. Han bör tillse, att de till hans distrikt hörande barnen äro flitiga och ordentliga i sin skolgång", m. m.

Hvar vill du finna en verksamhet mera afpassad för kvinnans ädlaste egenskaper än denna af *Herrar* ordningsmän mest försummade? — Hvar slutligen ett klarare bevis för att det är kvinnans medverkan som fattas — *mannens och kvinnans eniga och kloka samverkan*, som fordras för att vinna ändamålet med ordningsmannabefattningen inom kommunen? Sanningen låg midt emellan de stridiga åsigtorna, men under stridens hetta ville ingen se den.

Vill du nu veta min enfaldiga tanke om saken, gode läsare, så vill jag i förtroende yppa den för dig. Se här hvad jag skulle sagt, om jag kunnat smyga mig in vid Hrr Stadsfullmäktiges sammanträde och blanda min svaga stämma i den lifliga diskussionen. Till en början skulle jag hafva framburit vår tacksamhet för den goda tanke om den Svenska kvinnans förmåga, som en del af hrr Stadsfullmäktige yttrade, äfvensom för det tillfälle de vilja gifva henne att "skörda lagrar" de må nu vara att hemta *endast* på barnavårdens gebiet, såsom en del påstodo, eller växa vildt öfverallt på ordningsmannens törniga stråt. Men derjemte skulle jag äfven hafva försäkrat dem, att vi gerna afstå alla både artigheter och lagrar mot ett enda tillfälle att vara *verkligt nyttiga* för våra medmeniskor. I stället att medgifva oss rättigheten att bli valda till en befattning, hvilken *vi, lika litet som våra företrädare*, skulle vara vuxna att, såsom sig borde, sköta i alla dess detaljer, ville jag bedja dem förordna, att *äldre, kloka, rätttänkande och praktiskt dugliga* kvinnor *ur alla klasser* — den högborna damen, så väl som den simpla arbetarens hustru eller dotter — utses till *medhjelpare* åt ordningsmännen inom hvarje distrikt; att de förses med viss föreskrifven myndighet och skyldighet vid öfvervakandet af ordningen inom de fattiga familjerna, företrädesvis hvad kvinnorna och barnen beträffar, jemte rättighet att vid ordningsnämndens öfverläggningar uttala sina åsikter rörande sin andel af ordningsmannabefattningen.

Sålunda utrustade med laglig myndighet och handlande i enig samverkan, så väl med sina embetsbröder, som med ledamöterna af skyddsföreningar, der sådana finnas, skulle utan tvifvel dessa ordningens kvinliga öfvervakare, kunna uträtta oberäkneligt mycket godt. Delar du denna min tanke, gode läsare, så låtom oss bjuda till att gifva "*Det första steget*" en bättre riktning, i det vi tillsammans uppgöra planen till

en liten revolution emot så väl den bestående, som den till-
 ämnade ordningen inom denna del af kommunalstyrelsen, ta-
 gande till vår lösen

"*Det är icke godt att (ordnings)mannen är allena*".

Esselde.

III. — SOPHIE ADLERSPARRE.

(Fortsättning från 4:de häftet af 5:te årgången).*)

Efter att hafva tillbringat de sista vårdagarne 1845 på
 resor kring sin födelse-ö, Öland, samt i Calmartrakten, till-
 sammans med den frejdade författarinnan *Fredrika Bremer*,
 lemnade *Sophie Adlersparre* vid midsommartiden fäderneslan-
 det, ankom, såsom vi redan nämnt, efter några dagars stormig
 sjöresa till Stettin samt emottogs kort derefter i Berlin af den
 konstälskande och gästvänliga Grefvinnan *R.*, i hvars hus hon
 stannade några dagar. Tillsammans med sin vänliga värdinna
 besåg *Sophie* konstgallerierna och andra stadens märkvärdig-
 heter, gjorde promenader i Djurgården samt åtskilliga besök
 hos artister och konstvänner, af hvilka den svenska målarin-
 nan, presenterad af sin tysk-svenska väninna, med artighet
 och välvilja emottogs. Äfven i vetenskapliga kretsar blef *So-
 phie* införd genom sin bekantskap med Professor *Berzelius*,
 som då var på besök i Berlin. Med honom följde hon efter
 en vecka till Leipzig och beskriver i sina anteckningar huru
 den verldsberömda svenske vetenskapsmannen firades öfverallt
 hvar de foro fram. Bland annat nämner hon, huru vid en fest-
 middag i Leipzig till hans ära, bordet, smyckadt med sköna
 blommor, på midten uppbar en fyra alnar hög, praktfull växt,
 uppkallad efter den store kemisten.

I början af Juli ankom *Sophie* till Dresden och anmälde
 sig der hos en ansedd artist, Professor *Dahl*, uttryckande sin
 önskan att för någon tid arbeta under hans ledning. Med
 största välvilja emottagen både af honom och hans familj, blef

*) Läsaren torde ursäkta att biografien först i nästa häfte kan
 afslutas — en följd deraf att Red:n beslutat inskränka arktalet i
 hvarje häfte, då antalet häften ökats från 4 till 6 i hvarje årgång.

Sophie genom dem införd i den talrika krets af konstvänner och artister, som samlats i Dresden för att beskåda och studera en af världens dyrbaraste konstsamlingar. Äfven här upptogs den okända fremlingen från nordens med en vänlighet och ett intresse, hvarpå hon, i detta hänseende så föga bortskämd i fäderneslandet, aldrig hade vågat räkna. Professor *Dahl* upplät för henne sin egen atelier, till dess han lyckades skaffa henne en sådan för egen räkning, och hon började der under hans ledning genast måla, dels studier efter lefvande modell, dels porträtter af personer, hvilkas bekantskap han förskaffat henne. För musei-direktören *Mattai*, i hvars familj hon sedermera upptogs såsom en vän, framställde hon sin önskan att få kopiera *Raphaels* verldsberömda *Madonna di San Sisto* och erhöll hans löfte att framdeles söka utverka tillstånd der till, ehuru för ögonblicket några hinder mötte. Hennes verksamhet i Dresden syntes sålunda börja under ganska gynnsamma utsigter, hvilka ytterligare ljusnade, då hon, dels af sin lärare, dels af Professor *Vogelstein* och andra artister, hvilka under arbetet besökte henne, erhöll uppmuntran och bifall.

Men de ljusa dagarne äro sällan af lång varaktighet, minst för dem, hvilkas lynne och sinnesförfattning sakna den lyckliga jemnvigt, som fordras för att med lika lugn bära så väl mot- som medgång. Att *Sophie Adlersparre* var en af dessa — lätt nedtryckta af motgången, kanske äfven något litet öfvermodiga i medgången — är klart för hvar och en, som med uppmärksamhet följt utvecklingen af hennes inre lif, sådant det uppenbarat sig i de här meddelade anteckningarne. Allraminst dolde hon detta för sig sjelf. Ännu efter så många års ihärdig sträfvan på den en gång valda banan kunde en ringa motgång, ett oberäknadt uppehåll i hennes arbete, en verklig eller inbillad liknöjdhet för hennes framsteg hos lärare eller konstvänner, uppkalla det gamla, så ofta framträdande och åter bekämpade tviflet om hennes kallelse. Härtill bidrog tvifvelsutan medvetandet af knappheten af de med så utröttligt arbete hopsparade medel, hvaröfver hon egde att förfoga för utvecklande af sin talent och hvilka, under tidtals inträffade uppskof och hinder, syntes henne förslösas till ingen nytta. Under inflytande af denna sinnesstämning, skrifver hon i Dresden den 29 Augusti samma år:

"Jag känner mig i afton djupt bedröfvad. Återigen flera dagars hinder för min målning; min modell är sjuk och skickar återbud den

ena dagen efter den andra. Af en annan modell har jag äfven blifvit narrad, och dessutom ha flera nya hinder inställt sig. Så gå tid och penningar utan nytta förlorade! Hvad skall jag nu göra för att öfvervinna alla dessa svårigheter? Min Gud, min Gud! visste jag blott alltid rätt klart Din vilja med mig! Huru skall jag använda mina krafter, min förmåga? O, lär mig att tydligt känna och inse detta! Visa mig den väg jag har att gå! Ofta har en inre röst sagt mig, att det var Din vilja, att jag i målning skulle uttrycka något af den skönhet, som tillhör det högsta goda, det högsta sanna, och så göra det gudomliga älskadt af människorna. Ack! är då detta blott ljufva drömmar? Tusen hinder stänga min väg, hämma och försvåra mitt arbete! Skall jag ännu strida mot dem, eller är det Din mening att jag skall gå en annan väg, som kanske kunde bereda människorna mera godt? Men åt hvilket håll skall jag då vända mig? Hvad kan jag då uträtta? Hvertut jag än riktar mina blickar", tillägger hon, "ser jag ingen bättre passande väg för mig".

Vid en återblick på det förflutna, viker denna tillfälliga modlöshet undan och hon fortfar i mera hoppfull ton:

"Denna bana har så tydligt blifvit mig anvisad, än genom uppmuntran, än genom tvång; icke må jag då vankelmodigt öfvergifva densamma? Nej, jag vill öfvervinna alla hinder! Gode Fader, bistå mig! Jag förmår intet, intet utan Din hjälp! Gör mitt sinne mer och mer rent", beder hon, "så förnimmer jag och tydligare Din röst i mitt inre. Motgångar har jag förr rönt och öfvervunnit, må jag då förtrösta på framtiden och tro, att Gud bistår den, som icke har någon annan önskan än att i en ringa mån kunna bidraga till att Guds rike blir utbreddt här på jorden. Må jag vara tålig och undergifven, äfven då, när jag ser mig *intet* kunna uträtta och tycker mig vara en onyttig människa! Må jag äfven *då* med friskt mod arbeta! Om Gud vill, så kommer väl något godt deraf fastän jag ej inser det. Om jag än ingen uppmuntran erhåller af människor, så vare ändock mitt tålmod outtröttligt. Jag arbetar ju ej för att vinna människors bifall. Jag arbetar derföre, att jag anser det vara min pligt. Förtjenar jag uppmuntran, så får jag den af Honom, som ser hvad jag behöfver; och jag vill vara lika glad och tacksam, antingen Han kallat mig att uträtta något stort eller något ringa här på jorden. Från Honom kommer det dock allt", tillägger hon, "människan kan icke göra annat än bereda sig och söka göra sig värdig att emottaga intryck från det Högsta Väsentet. O, min Gud!" slutar hon, "bistå mig, att jag allvarligt och utan uppehåll må arbeta härpå".

Efter att hafva tillträdt en egen atelier, målade *Sophie* ännu ett par porträtter, deribland ett af en dotter till museidirektören. Anteckningarne från denna tid äro få och korta. Ett par hafva dock en djup betydelse med afseende på hennes uppfattning af konstnärens uppgift. Deribland följande, med synbar hast antecknade intryck af ett samtal rörande de me-

del, hvilka en berömd sångerska sades hafva begagnat för att vinna högre rykte, och hvilket samtal, börjadt i Berlin med Grefvinnan *R.*, synes hafva återupptagits med henne eller någon annan i Dresden. Efter att i korthet hafva redogjort för innehållet af samtalet, skrifver *Sophie*:

"Jag skulle ej för allt i världen vilja begagna mig af medel, som strida emot min öfvertygelse om hvad som är rätt, om jag ock derigenom går miste om en mängd yttre fördelar. Med Guds bistånd kan jag också bära, att människorna anse mig för den obetydligaste, till och med den föraktligaste af alla; en gång blir allt förändradt. Grefvinnan *R.* var ej nöjd med dessa mina åsigter; jag skulle med sådana tankar, menade hon, aldrig vinna rykte och lycka. Jag tror det ock; men vi äro ju ej komna hit på jorden för att täfla om dessa förmåner, utan för att bemöda oss att i allt lyda Guds befallningar, för att först i ett tillkommande lif genom Hans nåd blifva fullt lyckliga. Af allt detta följer ej, att jag är känslolös för mig bevisad uppmuntran och godhet — långt derifrån! Detta väcker mig snarare till fördubblad ansträngning och gör mig innerligt glad och tacksam mot människor och framför allt mot Gud, hvarifrån allt godt kommer".

Oaktadt de hinder, som först yppat sig för hennes tilltänkta kopierande af *Raphael's* Madonna, hade det dock nu lyckats hennes vänner och gynnare, att erhålla det begärda tillståndet, så att hon redan i medlet af Oktober kunde uppställa sitt staffli på galleriet och börja det efterlängtade arbetet. Kort derefter antecknar hon sin glädje öfver ett besök af Professor *Fogelberg*, hvilken som hastigast passerat staden, utan att gifva sig tid att uppsöka någon annan af dervarande bekanta. I de få ord, hvarmed besöket skildras, framlysa tydligt känslor af både glädje och stolthet öfver det företräde, som sålunda bevisats henne af den berömde svenske konstnären, den bland dem alla, som hon sjelf ställde högst så väl i anseende till artistisk fulländning, som till det högre människovärde, hvarförutan, enligt hennes tanke, ingen sann konstnärlig fullkomlighet står att vinna.

Ständigt forskande efter tillfälle att djupare studera de ämnen, hvilka för tillfället sysselsatte hennes tanke och pensel, fick *Sophie* en dag höra, att en utmärkt gravör i staden hade under arbete samma *Raphael's* mästerverk, hvars kopierande hon börjat. Genast beslöt hon att besöka den okände artisten och infann sig äfven kort derefter på hans atelier, i sällskap med Professor *Dahl*. Hennes intryck af

besöket röja förmycket af hennes egen höga och rena uppåttning af konsten, för att vi skulle kunna förbigå dem.

"Jag var i dag", skrifver hon den 25 Oktober, "med Professor *Dahl* hos gravören *S* som arbetar på *Raphaels Madonna di San Sisto*. Christus-barnet och *S:t Barbara* synas mig vara lyckade, men ej så Madonnans ansigte. Gravören utvecklade för mig, hur han tänkt sig konstnärens mening vara med uttrycket i Marias ansigte, såsom røjande en omedveten förkänsla af hennes barns tillkommande lidande, m. m. Att han mycket tänkt sig in i ämnet syntes tydligt. Misslyckats hade han dock; i hans efterbildning funnos ej originalets höga, milda renhet, skära oskuld, ljufva och fridsamma lugn. Att uti ett enda föremål kunna uttrycka alla dessa de skönaste egenskaper, derhän kommer väl menniskan ej ensamt genom eftertanke, genom tankeanstängning. Ett högre bistånd måste komma henne till hjälp. Men för att kunna mottaga detta högre bistånd böra sinnet, känslan förädlas, hela hennes väsende så stämmas, "att Guds ande kan tona genom instrumentet". Om detta bemödande ginge i bredd med utvecklingen af det handverksmessiga i konsten, så vore den nyare tidens konstverk långt bättre än hvad de nu äro, då så ofta denna högre lyftning saknas".

I början af December lemnade *Sophie Adlersparre* Dresden och sin påbörjade kopia. Orsaken känna vi ej; måhända hade några nya hinder yppats för fortsättandet af hennes arbete på galleriet, eller ock hade hon möjligen funnit det öfverstiga hennes krafter och beslutat att egna ännu någon tid till allvarliga studier under sin gamle mästare, innan hon vågade fullborda sitt började verk. Härmed må nu vara huru som helst, så anlände hon den 11:te December till Paris och började redan den 22:dra arbeta för *Cogniet*. De sista anteckningarne i 1845 års almanacha lemna en kort beskrifning af julaftonens firande i Svenska ministerns, Excellensen *Löwenhjelms*, för alla resande landsmän så gästvänliga hus. På sista sidan följer slutligen en öfversigt af hennes inkomster för det förflutna året, uppgående till 760 rdr b:co i arfvode för 6 porträtter, af hvilka 5 målats i uppdrag af hennes trofasta beskyddarinna, *Drottning Josephine*, hvilken sålunda varit ett verksamt medel att bereda henne utväg att företaga den efterlängtrade resan. Huruvida hon sökt att erhålla något reseunderstöd af allmänna medel och blifvit nekad, känna vi ej, men att tanken låg henne nära synes af nedanstående, skrifvet den 1:sta Jan. 1846.

"Jag ämnade mig i kyrkan i dag, men hindrades af regn. Jag läste derföre större delen af förmiddagen och skref sedan. Uppgjorde derefter i tankarne huru jag skulle indela min tid, för att hemta all

möjlig nytta af mitt vistande här. Tänkte sedan på huru outsägligt lycklig jag skulle anse mig, om jag erhöle ett stipendium och finge vistas i utlandet ännu tre år. Jag ville då kopiera de förnämsta konstnärers arbeten för att skänka dem till det nya Museet i Stockholm".

Detta var en af målarinnans älsklingsidéer — en af dessa illusioner, för hvilka den svaga, bristfulla människan lever, kämpar, lider och dör med glädje, äfven då, när en inre aning säger henne, att det är förgäfvets.

"Hur lyckligt", fortsätter hon, "hur outsägligt lyckligt att hafva ett sådant mål för sitt arbete! Jag finge då efter min förmåga sträfva för mitt fädernesland. Nu uppkommer ofta hos mig den nedslående tanken, att jag skall nödgas sälja mitt arbete till fremmande länder och fremmande människor. Jag drifves ej af åtrå att få ett namn. De minst förtjenta människor hafva ofta under sin lefnad vunnit det största. — Ej heller finner jag någon uppmuntran att arbeta för att skaffa mig en mängd bekvämligheter, hvilka jag kan umbära. Det mest nedslående af allt är dock vissheten, att man nu för tiden ej kan vinna någon framgång på konstnärshanan utan att använda medel, som strida mot ens öfvertygelse".

Äfven under tider, då *Sophie Adlersparre* var mest upptagen af tråget arbete och omgifven af alla den fransyska hufvudstadens förströelser, vidblef hon sin gamla förkärlek för god och bildande lektyr. Arten af denna hennes sysselsättning under den följande vintern synes dels af antecknade utdrag och dels af en förteckning på inköpta och lånade böcker, hvilka utvisa att äfven här afsigten med hennes resor, inhemtandet af ökade, konstnärliga insigter, gjorde sig gällande. Så tecknar hon sig till minnes berömda konstdomares och kritikens omdömen om samtida målare, synnerligast om *Ary Scheffer*, hvilken synes hafva vunnit hennes lifligaste sympathier. Äfven finner man i hennes anteckningsbok utdrag af berömda talares anföranden i deputerade kammaren, vid fransyska Akademiens sammanträde m. m. Om utrymmet tillåtit, skulle vi varit frestade att meddela något af dessa anteckningar, för att visa huru till och med i blotta anförandet af andras idéer röjer sig den varma sympathi för de högsta och renaste menskliga sträfvauden, hvilken utgjorde ett grunddrag i *Sophie Adlersparres* karakter. Af det här nämnda ser man emellertid, att hon med allt mera vaken blick och lifligt intresse följde alla märkligare företeelser icke blott inom konstens, men äfven inom tankens, fantasiens eller handlingens områden.

På hennes boklista finna vi bland arbeten af *Auerbach*, *Kohl* m. fl., äfven trenne konsthistoriska arbeten öfver *Raphael*, såsom människa och konstnär. Sina studier på ateliern fortsatte hon träget och syntes snart vinna företräde framför sina medarbetande; porträttet af en Spansk munk, samt en tafva, föreställande en bedjande qvinna, båda målade efter lefvande modell, tillvunno henne varma loford af läraren, hvilka lärjungen med barnslig glädje upptecknar. Efter en föreslagen täflan mellan eleverna på ateliern vann *Sophie* priset, hvar-efter hon af läraren erhöi uppdrag att välja ämne och anordna modellen för den följande tiden.

"Ack!" tillägger hon, lifvad af denna framgång, "den som finge vara qvar äfven vid nästa täflan! men jag måste med denna månad upphöra med lectionerna för *Cogniet*. Jag har ej råd att dröja här längre".

Bland hennes sista anteckningar från denna vinter märka vi följande tankar, rörande *Ary Scheffers* konstnärsskap:

"Paris d. 30 Mars 1846. Jag är innerligt glad då jag ser och hör *Ary Scheffers* taflor vinna så mycket bifall, emedan hela deras värde ligger i den känsla, hvarmed målaren uppfattat sitt ämne och i ädelheten af de sinnesrörelser han sökt uttrycka. Han försmår allt sken, all tanke på att visa *det konstiga i konsten*, hvilket ju i sjelfva verket är det blott handverksmessiga. Det är kännande och tänkande vareiser, som han framställt, ej blotta skalet af dem såsom — — och tusende andra. Men då jag ser sådana konstverk som dessa tusendes gillas och beundras af hopen, röner jag medlidande och ömkan med alla de beundrare, hvilka kunna tillfredsställas af den tomma, andefattiga formen. Och dock är en rent slafvisk framställning häraf tusen gånger bättre än ett konstladt uttryck af känsla — det koketta, det maniererade. För allt sådant känner jag ett innerligt förakt".

Ehuru *Sophie* lefvat i Paris så ytterst sparsamt som möjligt, sjelf tillredande sina enkla, ofta knappa måltider vid en liten spritlampa hemma i sitt rum, var det henne dock omöjligt att längre uppehålla sig der, då hon ej hade att vänta någon annan förstärkning af sin reskassa än inkomsten för ett och annat porträtt (deribland ett af Exc. *Löwenhjelm*), som hon hunnit utföra jemte sina egentliga konststudier. Hon måste således besluta sig att lemna Paris. Från Exc. *Löwenhjelm* och hans grefvinna, hvilka omfattat henne med den största välvilja och godhet, skiljdes hon med saknad, en känsla, hvilken synes varit ömsesidig att döma af den afskeds-gåfva af ett dyrbart guldur med kedja, som de bådo henne bära till

minne af dem. Afskedet från Professor *Cogniet* var på samma gång en väns, som en tacksam lärjunges, och med glädje och stolthet samtyckte *Sophie* till hans önskan att få behålla en af de tafloer hon målat för honom.

I April återfinna vi konstnärinnan i Dresden, der hon uppsökte sina gamla vänner, familjerna *Mattai*, *Dahl*, *Dittmarsch* m. fl. och tycktes i deras krets unna sig en kort hvilotid, görande utflygter i nejden samt besök hos deras vänner, dervid hon äfven sammanträffade med den berörde kompositören *Schumann* och hans fru, den utmärkta pianisten *Clara Schumann*. Under tiden målade hon dock en mindre tafla och redan i Maj finna vi henne på galleriet i fullt arbete med fortsättandet af sin kopia af *Raphaels* mästerverk. Anteckningarna under de följande månaderna innehålla föga annat än ett uppräknande af den mängd personer, hvilka uppsökt henne på galleriet, samt en och annan af deras anmärkningar om hennes arbete. Många af dessa flygtiga bekantskaper anhöllo om hennes kort för att behålla i minne den nordiska konstnärinnans namn, andra bjödo henne till sig för att se hos dem samlade konstskatter, alla visade henne intresse och välvilja. Af landsmän finna vi bland många andra Professor *Geijer* och hans familj, och, just samma dag i October, då det stora arbetet fullbordades, äfven då varande kronprinsen af Sverige, numera konung *Carl XV* och hans bror, prins *Gustaf*, i sällskap med några tyska furstar.

Såsom bevis på huru den svenska målarinnans arbete bedömdes af konstdomare på stället, meddela vi följande utdrag af en skrifvelse från Dresden, införd i en tysk tidning och sedermera upptagen i svenska *Aftonbladet* för d. 25:te November 1846, "såsom en för oss svenskar intressant notis":

"På vårt tafvelgalleri — den äldste samlingsplatsen för härvarande konstvänner och dagligen tillströmmande fremlingar — har under den senaste tiden pluraliteten af besökande samlats kring en kopia af *Raphaels Madonna di San Sisto*, utförd i lika dimensioner som originalet af fröken *Sophie Adlersparre* från Sverige. — Den unga, högt begåfvade konstnärinnan har på bästa sätt löst den svåra uppgiften; med ren, barnslig inspiration och den förmåga, som erfordras för att våga ett sådant arbete, har hon inträngt i den odödlige mästarens anda; att fullkomligt återgifva detta eviga konstverk, blir omöjligt; huru nära det är möjligt att komma detsamma visar denna kopia. Den anspråkslösa artisen rönt förlidne gårdag en smickrande uppskattning af sitt verk. Den härvarande *Kronprinsen af Sverige* och *Prins Gustaf af Sverige* hedrade sin landsmanninna genom den önskan

att uti galleriet göra henne och hennes arbete ett besök, och i deras sällskap befann sig *Arfstorhertigen af Weimar*. De uti konst och vetenskap hemmastadde furstarne visade den anspråkslösa konstnärinnan det varmaste deltagande och ett på pröfning grundadt bifall. Denna kopia af *Raphaels Madonna*", tillägger korrespondenten, "blir otvifvelaktigt den förnämsta, genom hvilken målarinnans nordiska fosterland skall lära känna den ädlaste skapelsen af Söderns konst".

På hemvägen uppehöll sig *Sophie* ett par veckor i Berlin, besåg derunder gallerierna och besökte dervarande förnämsta konstnärer, hvilka med mycken vänlighet emottogo henne.

Sophie Adlersparre stod nu i begrepp att efter nära 1½ års vistande i utlandet återvända hem. Vid denna tanke fattades hon stundom af en djup ängslan. Hennes resa hade kostat mera än hon beräknat och tvungit henne att upptaga ett litet lån. Frukten att icke i hemlandet erhålla nog arbete för att så snart hon önskade kunna afbetala denna summa, i förening med smärtan att nödgas lemna obegagnade de rika tillfällen till ytterligare studier, som Berlins konstsamlingar erbjödo, framkallade stunder af misströstan och bitter grämelse. Så skrifer hon den 13 Oktober:

"Satt hemma och sydde hela f. m. Började på e. m. läsa i *Försters Litterarische und Biographische Skizzen*, men upphörde snart — tänkte öfver min ställning i världen — fruktade att ej kunna betala min skuld till G. och nödgas falla honom till last — såg all utsigt stängd — endast mörker rundt omkring mig. Jag gret länge och bittert. — — Att komma tillbaka till Stockholm så fattig, så skuldsatt, utan hopp om arbete, utan visshet om att någon människa finns, som vill och kan hjälpa! — O, min Gud! min Gud! hvad skall jag göra, att jag ej må bli en börda för andra, för människor, hvilka jag älskar och för hvilka jag skulle vilja vara nyttig! — Ända sedan min barn-dom har jag ju hört och trott, att Du hjälper dem som allvarligen sträfva. Låt mig då ej tvifla på Din godhet, på Din kärlek, men lära att med from förtröstan bära mitt lidande! — — Ack!" tillägger hon med förnyad smärta, "vore det blott sådant att det tryckte mig allena, icke mina bröder, icke dem, som visat mig godhet. Skola de lida för min skull! O, min Gud! min Gud! låt mig då hellre få dö! — — jag saknar uttryck för min smärta — — framtiden är så mörk — så mörk!"

Några dagar senare sammanträffade hon på en bjudning hos grefve *D'O* . . . med en grefvinna *T* . . . och hennes familj, hvilka visade henne mycken vänlighet och bjödo henne till sig följande dag. Hemkommen försjönk hon åter i sorgliga betraktelser öfver sin osäkra ställning och beslöt att rådgöra med grefvinnan *T* . . . , huruvida hon kunde ha utsigt att

få arbete i Berlin, om hon stannade der öfver vintern. Följande förmiddag tillbragte hon på galleriet.

"Der är mycket att lära", skrifver hon, "och jag föresatte mig att om möjligt tala med grefvinnan *T*. . . om mitt förslag; men ack! det var mig så motbjudande. En förfrågan om arbete, eller om möjlig utsigt till arbete är ju dock ett slags *tiggeri!* — — men — när nöden står för dörren — hvad skall man göra?" Senare tillägger hon: "Ack! jag kunde ej få denna fråga öfver mina läppar — det var mig omöjligt! Grefvinnan var ändå så god — frågade om hon kunde vara mig till någon tjänst — jag *ville*, men *kunde* ej säga ett ord".

Förebrående sig sjelf denna svaghet, förnyar hon sitt beslut att våga försöket, men skrifver åter den 20 Oktober:

"Jag grubblade hela morgonen på huru jag skulle kunna komma fram med min fråga, läste en stund i psalmboken, blef lugnare, fann att det låg ingenting orätt i min handling; gick derpå temligen modig hemifrån, men blef allt ängsligare ju mera jag närmade mig grefvinnans boning, der jag slutligen med darrande hand drog i klocksträngen".

Svaret: "Grefvinnan är ej hemma", lät henne åter draga andan. Nästa dag upprepades besöket med mera framgång. Grefvinnan emottog henne med vanlig godhet, talade om skön konst i allmänhet, äfven om porträttmålning, yttrade sin önskan att hennes dotter kunde bli närmare bekant med hennes gäst — "sade mig kanske alltför vackra saker", tillägger *Sophie*, och likväl kunde hon omöjligt få den tillämnade frågan öfver sina läppar. Först då hon redan hade handen på låset för att gå, tvang hon sig att framstamma den. Grefvinnan upptog den med intresse, men ansåg tiden ej rätt passande, föreslog henne att återkomma till våren, då hon kunde börja med ett porträtt af hennes lilla dotterson. — Den lilla resan mellan Carlskrona (der *Sophie* ämnade tillbringa vintern) och Berlin kostade ändå så litet, menade hon. "Hon visste icke att ingenting är *litet* för mig", tillägger *Sophie* vid beskrifningen af besöket. Emellertid var hennes beslut fattadt. Hon måste återvända hem. Att återkomma till våren, dertill såg hon ingen utsigt, men sedan hon väl fattat sitt beslut, blef hon lugnare och emotsåg med vanlig förtröstan framtiden. Då några svårigheter uppstått för transporten af hennes stora tafla, föreslog grefvinnan *T*. . . att tills vidare låta hänga upp den i sin salong och de sista anteckningarne från Berlin innehålla uttryck af hennes tacksamhet för den vänlighet hon rönt af denna älskvärda familj.

Den 27 Oktober 1846 landsteg *Sophie* i Carlskrona och uppehöll sig under hösten och början af vintern der och i Calmartrakten, der hennes mor med sin syster under senare åren varit bosatt. Först mot våren ankom hon till Stockholm, kallad af *Drottning Josephine* att för hennes räkning utföra åtskilliga porträtter af den kungliga familjen, ämnade att skickas till utlandet. Kort derefter rönt *Sophie* några i hennes ställning rätt kännbara förluster och skrifer derom:

"Jag gret en stund öfver min förlust, men förebrådde mig på samma gång denna svaghet — läste sedan i bibeln och gret åter, men nu af tacksamhet och glädje vid tanken på det myckna goda, som Gud låtit mig vederfåras. Jag behöfde ju endast tänka på huru dubbelt olycklig jag nu skulle hafva känt mig, om ej Drottningen lemnat mig så mycket arbete att framtiden börjat ljusna. Så", fortsätter hon, "har jag ånyo rönt att Gud ej öfvergifver den, som förtröstar på Honom. Mätte jag blott alltid rätt tydligt förnimma Hans vilja"!

Först sent på våren 1847 fick *Sophie* hem sin stora tafla, som hon lemnat i Berlin, och gläder sig att den lyckligt och utan all skada anländt.

"Drottningen", skrifer hon, "hade redan för längesedan sagt, att hon önskade vara den första som såg den, hvarföre hon ville att den skulle uppäckas i hennes rum och uppställas i den röda salongen. Detta skedde i onsdags och det var en stor glädje för mig att se huru riktigt hon förstod och uppfattade denna tafla. För några få sådana menniskor är konsten af något högre värde, men för de flesta är den, tyvärr, blott en leksak, en yttlig fåfänglighet likasom hela deras lefnad. Äfven Konungen sade så vackra ord om densamma. Att höra den höga betydelsen, det inre värdet af denna tafla så uppskattas, gör mig ousägligt mycket större glädje, än då man berömmar mig och prisar mig lycklig, som kunnat utföra något dylikt. Sådant nästan plågar mig; jag känner nog bättre än andra denna kopias afstånd från det oupphinneliga originalet. Jag har ju blott *sjungit* hvad en mig mycket öfverlägsen ande diktat, endast för menniskor upprepat och åskådliggjort det herrliga, som högre begåfvade andar nedhemtat från himmelen — och i detta ligger ingen stor förtjenst. — — Drottningen", tillägger hon, "sade, att sedan hon sett denna tafla, skulle hon hafva svårt att skilja sig vid densamma och frågade om hon ej finge behålla den. I bättre och värdigare händer kunde den visst aldrig komma".

Hennes arbete i goda händer — alla bekymmer för skuldsättning häfda — hennes närmaste framtid betryggad genom flerfaldiga beställningar — och hon sjelf, under arbetet på sådana porträtter, för hvilka konungen och drottningen sjelfva gifvo séancer, upptagen inom den höga familjekretsen med en huldhet, som hon aldrig utan rörelse kunde minnas — allt detta ett

verk af hennes ädla beskyddarinnas outhärliga godhet och om-tanka — ej under att hon blef föremål för *Sophie Adlersparres* innerligaste tacksamhet och tillgifvenhet.

Från *Sophies* inre lif finner man för öfrigt nästan inga meddelanden under de närmast följande åren, hvilka synas hafva förflutit temligen lugnt, utan några i hennes öde eller karakter ingripande händelser. Somrarne tillbragte hon dels med sin mor, dels ensam hos anhöriga och vänner i Calmartrakten, i Wermland eller i Södermanland. Då som alltid sysselsatte hon sig med penseln; än fäste hon på duken dragen af några nykomlingar i släkten, unga, vackra makar och mödrar, eller bildade hon täcka genretaflor af i hast utkastade "*teckningar ur hvardagslifvet*", deribland vi särskildt minnas en, föreställande en ung, skön gosse, lekande med sin hund, hvilken tafla på en exposition i Konstnärsgillet år 1849 vann bifall af många. Än porträtterade hon någon af sina gamla älsklingar — en ros från trädgården, den trogne gårdvaren nedifrån grindstugan, eller någon af sina gunstlingar från stallgården. Än åter valde hon bland husets tjenstepersonal en modell för sina studier. Så tillkom bland annat bilden af en ung Sörmlandsflicka, hvilken på en utställning 1849 eller 50 tilldrog sig mångas blickar och till och med vann en poetisk beundrare, hvilken uttryckte sin förtjusning i ett poem, infördt i Aftonbladet under benämningen "*de tvenne taflorna*", hvaraf vi här meddela slutet:

— — — — —
 — — — — —
 "Vid denna syn *) jag dock ej dröja tänker,
 Ty nyss en bild **) jag såg vid fönstret der,
 Hvars ljuftva anblick högre fröjd mig skänker:
En Flicka, blyg som Penserosan, när
 På väntad fjärl drömmande hon tänker.
 Hvad hon var älskansvärd, hvad hon var söt,
 Utaf dess milda väsen hur jag njöt!
 Den taflan söker icke verldens undran.
 Som en Förgät-mig-ej vid källan ler
 Mot vandrarn, så hon oskuldsfullt sig ter.

*) Södermarks porträtt af *Jenny Lind*, som Norma.

**) "En flicka som sitter och funderar", étude af fröken *Adlersparre*.

Min ringa gärd af hyllning och beundran
 Vid denna bilden vill jag lägga ner.
 Hur smakfull måste ej den pensel vara,
 Som kan en *sådan* tanke uppenbara!

Se! under svarta ögonbrynnens bågar
 Hur halfttillslutna blickens himmel ler
 Af skära tankar full: den icke lågar,
 Men drömmande mot slöjad framtid ser!
 Från pannan mörka hårets bucklor smyga
 Att kyssa kindens retande oval,
 Och tysta, längtansfulla suckar flyga,
 Med dufvobref till hjertats ideal.

(Ty något ideal du har, o flicka!
 Du måste hafva ett; det slår ej fel:
 Hur kunde eljest denna varma själ,
 Så svärmande ur ögonparen blicka?)
 Den hvita skuldran fullt ej fyllig är,
 Ty årens sol till mognad den ej drifvit,
 Allt hvad en rosenknopp i skötet bär,
 I dessa späda former tecknad blifvit.
 Den enkla, fina, hvita spets, som går
 Der nedom halsen, lätt i vågig böjning,
 Och som förråder hur ditt hjerta slår
 Inunder barmens aningsfulla höjning,
 — Den är en bild utaf din oskuldsfrid,
 Din barnafromhets varnande Egid!

Ja, dröm din ljufva vårdröm, unga tärna!
 I hoppets ljusa rymder sväfv gerna,
 Och tro dig lycklig, tidsnog möter du
 Din framtids öde, kanske ej som nu:
 Ett lif af solsken, sommarluft och värma.
 Var lycklig än, och älska fritt och svärma!
 En engel såsom du skall stormen fly,
 Blott vestanvind får dina lockar smeka,
 Ej någon sorg får blekna bort din hy,
 Blott amoriner på din kind få leka.
 Du älskeliga uppenbarelse!
 Hur lyckligt att du blott på duken finnes.
 Jag bäfvar att dig lefvande få se,
 Nog tjusande ändå din bild jag minnes.

Vänfast såsom få, var *Sophie* å sin sida hjertligt afhållen och gerna sedd af sin vidsträckta slägt- och vänkrets. De gamla klagomålen öfver "hvardagsmenniskorna" och deras "små intressen" återkommo icke mera. I skola hos de goda tuktomästarna, *tiden* och *erfarenheten*, hade *Sophie* lärt att inse orimligheten af sina förra, högt drifna fordringar på menniskorna — lärt att icke alla kunna lefva för samma idéer, men att ett troget arbete, en samvetsgrannt fylld pligt, en sjelfförsakande kärlek äro lika mycket värda vår aktning, vår beundran, antingen föremålet derföre ligger inom hvardagslifvets gränser eller höjer sig ofvan detsamma. Hon hade, med ett ord, allt mera lärt uppskatta de tysta, obemärkta dygder qvinnan utöfvar i hvardagslifvet, äfven då de trogna, oafåtliga små omsorgerna för den dagliga hemtrefnaden någon gång för hennes vänner eller närmaste anhöriga bortskynde de större utsigter, de högre rymder i lifvet, dit *Sophie* sjelf så gerna sträckte sin spanande blick. Hennes medfödda skygga slutenhet hade småningom gifvit vika för ett mera tillgängligt väsende, hvartill hennes vistande ensam i fremmande land säkerligen väsendtligt bidragit. I sällskap uppsöktes hon företrädesvis af män med högre bildning, hvilka funno nöje och intresse af hennes träffande anmärkningar, hennes numera dristigt uttalade åsigter i olika ämnen: politik, litteratur, konst m. m., äfven då samtalen, hvilket ej sällan hände, öfvergingo till dispyter.

Sålunda förflöto ett par år, utan alla afbrott i *Sophie Adlersparres* vanliga lefnadsordning. Snart inträffade dock tvenne tilldragelser, hvilka mäktigt ingrepo i hennes senare öden. Den ena kan väl kallas en världshändelse — det var ljusmåleriets, *daguerrotypiens* och *photographiens* upptäckt, hvilken hotade att betydligt förminska, om ej helt och hållet beröfva henne medlen till sjelfförsörjning såsom porträttmålerska. Tanken att hon en gång på sin ålderdom kunde falla andra till last, då hon aldrig egt en ärfd penning, hade, såsom vi sett, mer än en gång uppstått och djupt grämt hennes sjelfständiga och ömtåliga sinne. Redan nu började hon ock, måhända utan att någon anade det, att af sina redan förminskade inkomster afsätta en liten sparpenning för kommande tider. Detta lät sig dock icke göra utan ytterligare indragning i hennes redan förut så sparsamma lefnadssätt. Beqvämligheter och lyx hade hon aldrig älskat, ofta hos andra fördömt. Uppassning emottog hon endast för det allra outhärligaste. Sina kläder sydde hon

allt fortfarande själf och synes till och med hafva tagit lektioner i tillskärningskonsten, hvarom några uppsatser bland hennes öfriga papper vittna. På sin lefnadskostnad sparade hon ända till ytterlighet, dels af behof, dels äfven af ett inneboende begär att härda och späka sin natur. Anblicken af ett med dyrbara läckerheter öfverlastadt bord var henne rent af motbjudande. Också gick hon alltid hem från stora supéer, sedan hon ätit första rätten, och vi minnas väl den bestämdhet, hvarmed hon, tillfrågad om orsaken, plägade svara: "Jag kan ej gilla att man på onödiga läckerheter under en enda afton förslösar summer, hvilka skulle vara tillräckliga att under flera veckor försörja hela familjer bland våra fattiga — *och hvad jag ej gillar, vill jag icke heller deltaga uti*". Hösten 1848 hörde vi henne under ett samtal om den stigande lefnadskostnaden i hufvudstaden nämna en otroligt liten summa, som hon för sin person dertill i månaden afsatt, tilläggande att hon ej hade råd "att äta upp mera penningar", att det *måste* räcka och verkligen också räckte till. Under hela året 1849 hade hon, enligt sina egna anteckningar, icke haft mera än 433 rdr 16 sk. banko inkomst af sitt arbete, deraf såsom vanligt större delen genom uppdrag af drottningen. Men vid denna tid inträffade, såsom vi nämnt, ännu en annan händelse, hvilken utöfvade ett mäktigt inflytande på hennes efterföljande lif. Såsom ofta uppstodo här stora, genomgripande verkningar från en till utseendet helt obetydlig orsak.

En söndag, såsom vi tro, mot slutet af år 1848, var *Sophie* bjuden till en familj af sina närmare bekanta. Under middagen berättade värden för henne och sin fru, att han på förmiddagen mött en bekant, som omtalat att han samma dag hört en predikan af en okänd prest i ett fattighus på Ladugårdslandet, hvilken predikan på honom gjort ett helt underbart intryck. "Jag förstod den knappast", hade han sagt, "men jag har ingen ro förr än jag fått höra den mannen om igen". Alltid varmt intresserad för hvarje framstående företeelse inom det andeliga området och, såsom vi veta, sällan tillfredsställd af de vanliga svenska predikanternas framställningssätt, blef *Sophie*, likasom hennes vänner, lifligt intresserad af det nämnda yttrandet, hvarföre de beslöto att följande söndag tillsammans höra den nye predikanten. Så skedde. "Vi förstodo honom ännu icke", sade hennes väninna, då hon nyligen omtalade händelsen för oss. "Hans tal gick oss öfver

hufvudet, men vi häpnade, kände oss helt öfverväldigade och betagne af det nya vi hörde och fångslades oemotståndligt deraf". Sammanträffade man under veckans lopp, utgjorde den märkvärdiga predikan ämnet för samtalen, hvilka erhöilo ny näring, då man nästa söndag skyndade att tillfredsställa sin otåliga längtan att få höra mera af detta nya, underbara tal. Så gingo veckor och månader, man meddelade sina intryck till närmare och fjernare bekanta, ryktet spred sig om den nye, väldige predikanten, namnet *Janzon* upprepades af tusen läppar och snart samlade sig i den aflägsna, låga fattighussalen en talrik skara lyssnare till denne man och den, såsom man nästan tyckte, nya lära han predikade.

Sedan *Wallins* och *Rogbergs* tid hade väl knappast någon andlig talare väckt så stort uppseende inom hufvudstaden, som den nye fattighuspredikanten. För att gifva ett rätt begrepp om det intryck, han gjorde på sina åhörare, fordrades att kunna uppdraga en teckning af den då inom hufvudstaden förherrskande religiösa riktningen. Härtill behöfdes dock långt större insigt och skarpsynthet än vi tilltro oss, hvarför vi blott här våga framställa några svaga antydningar af förhållandet, sådant vi mäktat uppfatta detsamma.

Hvarhelst en person af öfverlägset snille, af skapande kraft framstår, vare sig inom vetenskapens, litteraturens, konstens eller religionens område, bildar han vanligen en skola, hvilken upptager och fortplantar hans idéer och åsikter. Ofta ser man dock, att desse en snillrik föregångares adepter bättre lyckas tillegna sig svagheter än förtjensterna af hans lära eller system och, drifvande dessa till ytterlighet, slutligen förvända och gifva en helt skef riktning åt stiftarens ursprungliga idé. Så synes oss äfven hafva varit händelsen med de båda ofvannämnde andelige talarne, *Wallin* och *Rogberg*. Den alltför fasta tilliten till den menckliga dygdens och gudaktighetens välförtjenta belöning, det alltför sparsamma framhållandet af Christi förtjenst såsom *den enda* grunden för äfven de *bästa människors* hopp, med ett ord, den brist på en rätt djup, kristlig ödmjukhet, som anses utgöra den svaga sidan af *Wallins* andliga sånger och tal, denna brist framstod ännu långt hjertare hos hans efterföljare. Styrkan och klarheten i denne väldige talares föredrag, den enkla storheten i hans tankar, den upplyftande kraften af hans mäktiga ord, antingen han med ljungande stämma bestraffade lasten och den fräcka otron,

eller med hela makten af sin starka ande och sin rena vilja sökte draga åhörarnes tankar och hjertan med sig upp mot ljusets och evighetens rymder — dessa hans företräden blefvo deremot oupphinneliga för hans efterhärmare. Så äfven med *Rogbergs* lärjungar. Mästarens starka, brinnande, alltomfattande Johannes-kärlek uppnådde de icke, om de ock lyckades tillegna sig språkets vekliga ljufhet, den försmältande mildheten i framställningssättet. Det förefaller såsom hade under decenniet 1839—49 flertalet af Stockholms predikanter varit delade i dessa tvenne skolor, båda predikande med en viss värme tron på Gud och Den Han sändt, och framhållande Hans nådelöften, men under förutsättning, å ena sidan, att man med egna dygder skulle förmå infria dem, å den andra, att man under rikliga tåreflöden, frampressade af det moderna predikopjunket, under gudstjensten skulle kunna gråta sig till deras uppfyllande. Den sistnämnda riktningen blef måhända på senare tiden förherrskande. Den var dock alltför stridande mot *Sophie Adlersparres* kraftfulla och allvarliga sinne, för att kunna fylla hennes andeliga behof. Hon tillhörde den förstnämnda skolan i dess ursprungliga *Wallinska* skepnad. Hennes sträfvan efter kunskap och ljus i andeliga ting, hennes djupa afsky för lasten, lättsinnet och otron, hennes oafåtliga arbete på egen förädling, hennes tro på bönen kraft, hennes osvikliga förtröstan på Guds nåd, hennes växande åtrå att blifva allt närmare förenad med den himmelske Fadren — hela denna [hennes själs innersta riktning synes oss afspegla allt det bästa af den i många afseenden kraftiga och helsobringande lära, *Wallin* predikat. Men *Sophie Adlersparre* skulle icke heller gå fri för de brister, som vidlådde densamma: bristande ödmjukhet, bristande kännedom af den menckliga naturens syndfullhet och svaghet äfven under de bästa föresatser, och, såsom en naturlig följd deraf, bristen på den kärlek och fördragssamhet, hvaraf man sjelf icke kände sig i behof, med ett ord — bristande insigt af den fulla betydelsen af "*läran om kors*". Icke såsom tviflade man på *Christus*, på Hans Gudom, Hans mission, eller de löften, som genom Honom blifvit oss gifna. Vi hafva sett huru *Sophies* innersta uppreste sig mot denna tanke, då den första gången ohöjd framträdde inför henne, vi hafva hört huru varmt och tillitsfullt hon bad: "*O Gud, bevara mig från en sådan tro!*" Man brann af tacksamhet och beundran för Gudamenniskan, som frälsat mennisko-

släktet genom sin pina och död, fullt öfvertygad att man äfven sjelf hade del i denna en gång för alla skedda frälsning, endast man förde en gudaktig och sedlig vandel. Men Frälsaren blef dock ett slags biperson, med hvilken man icke ställde sig i någon närmare beröring; — man hade icke fått klart för sig det *individuella*, det *personliga* frälsningsbehovet. Så synes oss åtminstone förhållandet hafva varit med *Sophie Adlersparre*, ända tills den ofvannämnde, i sig sjelf så obetydliga händelsen införde henne ibland den nye fattighuspredikantens åhörare. Här var icke längre fråga om den blott abstrakta trosdogmen, instängd och kringskuren af den gamla mekaniska predikoformen. Här sprang den döda dogmen upp i nytt lif, de gamla formulären brusto sönder för det fria, det lefvande, omedelbart från hjertat strömmande ordet. Med en rå, men kraftig och inträngande vältalighet och med hela värman af en nyvunnen, svärmande öfvertygelse skildrades så det *personliga* förhållandet mellan syndaren och hans Frälsare. De grundlösa djupen af synd och straff, af ånger och nåd, af tro och salighet afslöjades i glödande färger och med träffande tillämpningar på det alldagliga lifvet. Hotande varningar, ifriga uppmaningar, brinnande böner — ingenting sparades för att väcka och omvända hvar och en enskild af de församlade åhörarne och föra dem till *Jesus*, att af *Honom* frälsas, förlätas och för evigt saliggöras.

Detta var för *Sophie*, såsom för mängden af Stockholmsboer något helt nytt. Från landsorten hade man väl då och då hört berättelser om en kringgripande religiös oro och rörelse. I hufvudstaden deremot, bland dess "andeligen nyktra" befolkning, var det, såsom vi tro, först vid denna tid och just med den ofvannämnde predikantens uppträdande, som pietisternas eller, såsom de här kallades, *läsarnes* sekt började något mera allmänt sprida sina läror. Det är onödigt att påminna om det häftiga motstånd och det lika häftiga och obetingade medhåll de från olika håll rönste, eller om den ensidighet, den ofördragsamhet, den hätskhet, som deraf å ömse sidor vållades, ytterligare underblåsta af då ännu gällande intoleranta kyrkostadgar. Det finns väl knappast någon af våra läsare, som ej erinrar sig och till någon del varit med i denna brytningens tid; knappast heller någon, vi hoppas det, som ej inser och i hjertat tackar de *bästa* af de så kallade läsarne för det myckna goda de uträttat, och med rätta tillskrifver dem och deras förar-

bete den varmare, lifvigare, mera personliga uppfattning af frälsningsordet och försoningsläran, som under senare tider spridt sig inom vårt fädernesland och medfört en friskare fläkt af Guds anda, ett klarare ljus af Evangelium i många svenska hem — äfven i sådana, hvilka icke räknas till läsarnes. Att den nya läran af mången blef missbrukad, att, under det striden mellan det nya och gamla som hetast påstod, öfverdrifter yppades å båda sidor, att slutligen äfven läsarepredikanterne bildat sin skola der, bland många ypperliga andeliga talare dock en stor mängd uppträdt, hvilka tillegnat sig bristerna och öfverdrifterna hos dessa, utan att med några större förtjenster uppväga dem, vet hvar och en.

Men vi återgå till *Sophie Adlersparre*, för att söka utforska hvad inflytande den nya sekten, till hvars bekännare hon inom kort räknades, utöfvat på henne. En så omstörtande förändring i tänke- och lefnadssätt, som de nya lärorna verkade hos mången, hvilken förut framlevat sin tid i fullkomlig religiös liknöjdhet, frambragte de icke hos *Sophie*. Hon hade sedan barndomen närt sin starka och uppåtsträfvande ande med det eviga lifsens bröd; bibelordet, bönen — intet af allt detta var henne nytt och fremmande; verdens fåfängliga och lättsinniga nöjen, hvilka här fördömdes, hade aldrig för henne egt någon lockelse. Det nya låg i det *personliga närmandet* till hennes Frälsare, det *personliga omfattandet*, det *egna tillgodosgörandet* af Hans dyra nådelöften, föregånget af en klarare insigt och ett ödmjukt erkännande af den egna förtjenstens otillräcklighet. Huruvida *Sophie Adlersparre* härvid följde den af läsarne så strängt vidhållna ordningen eller genomlefde alla de föreskrifna stadier af själsångest, hvilka af dem anses oundvikliga för att bli en rätt kristen, känna vi icke. Men hvad vi veta är, att hon inom kort befann sig midt ibland medlemmarne af det nybildade samfundet, att hon deltog i deras sammankomster och bönestunder, att hon till viss grad delade deras hänförelse för vissa andeliga talare, såväl prester som lekmän, att hon oförställt yttrade dessa åsichter, något hvartill då för tiden, när den nya rörelsen icke blott väckte motstånd, men äfven det bittraste åtlöje och förakt af de verldsligt sinnade, fordrades ej så litet mod, samt att hon af sina nya trosförvandter allmänt ansågs för en nyomvänd, troende kristen. Sjelfva hörde vi henne under vintrarne 49 och 50 ofta och med en viss dämpad enthusiasm, som var henne egen, föra de nya religiösa

åsigternas talan. Deremot antog hon aldrig den jargon, det fromleri i tal och sätt, som då var och än till en del är gängse bland hennes trosförvandter. Icke heller öfvergaf hon sina gamla intressen och sysselsättningar; allvarliga såsom de alltid varit, fann hon dem ingalunda oförenliga med den religiösa ståndpunkt hon intagit. Icke heller drog hon sig undan sina forna vänner, eller öfverhopade dem med omvändelseförsök, ehuru hon mer än en gång förmådde dem att vara henne följaktiga för att vid offentlig gudstjenst eller i hemliga, enskilda sammankomster höra de af henne beundrade talarne. Vi befunno oss nemligen då ännu på den halft barbariska ståndpunkt af samvetstväng, att den verldsliga lagens handhafvare egde att förbjuda enskilda bönesammankomster och åtala dem, som deltog deruti, hvilka orimliga stadgar, i förening med den hemlighetsfullhet och den känsla af gemensam fara, de framkallade hos de förföljda, blott gafvo saken en så mycket större dragningskraft för sjelfuppoffrande och aldrig så litet svärmiska sinnen. Följande, som blifvit oss berättadt af en bland *Sophies* nära anhöriga förtjenar anföras, såsom en liten tidsmålning från denna period af religiös brytning.

"*Sophie* kom en dag till en barndomsvän — icke tillhörande hennes nya trosförvandter — omtalade att en af läsarnes mest ömtvecklade predikanter, *R* . . . , skulle hålla en sammankomst samma afton i ett hus längst bort på Regeringsgatan och föreslog, att de skulle följas åt för att höra honom. Så skedde. Ej rätt säker på husnummern stannade *Sophie* för att fråga en portvakt, då i detsamma ett äldre fruntimmer närmade sig och med hemlighetsfull uppsyn och hviskande ton, frågade om de ville höra den herrlige predikanten *R* . . . så ville hon blifva deras vägvisare, hvarpå de fördes uppför många trappor och genom långa, mörka gångar tills de slutligen, vägleda af en aflägsen sång, inträdde i en sal, fullpackad med åhörare. Det var emellertid icke den väntade predikanten, som uppträdde, utan en annan af samma ande, och dertill utrustad med ovanliga sångaregåfvor, hvilket sedermera gifvit honom namn af "*den andelige Trubaduren*". Efter slutad bibelförklaring inbjöd talaren "vännerna" att lyssna till litet sång och strängospel och uppstämde derpå med stark och väljudande stämma den herrliga psalmen:

"Gör porten hög, gör dörren bred

Och djupt i stoftet böj dig ned" m. m.

Sången var hänförande och *Sophie Adlersparres* ansigte strålade af förtjusning".

Hvad som sannolikt väsendtligt bidrog att fästa *Sophie Adlersparre* vid den nya sekten var dels den närmare bekantskapen med några af dess frommaste och mest nitiska anhän-

gare, dels den välgörande praktiska verksamhet, hvori dess gudsfruktan yttrade sig, dels äfven den beredvillighet, hvarmed dess lärare och ledare lyssnade till tros-syskonens andeliga spörsmål, hvarigenom uppstod det förtroliga andeliga umgänge mellan lärarne och deras församling, hvilket blott alltför ofta saknas inom den orthodoxa kyrkan. Ett bland de första företag, med hvilka det nya trossamfundet i hufvudstaden aktivt framträdde, var grundläggandet af en Diakoniss-anstalt efter mönster af den i *Kaiserswerth*. *Sophie Adlersparre* deltog ifrigt i arbete och insamlingar för förslaget, utvecklande med värma och ej utan vältalighet dess vackra grundidé och skildrande den första Diakonissanstaltens välsignelserika verksamhet i Tyskland. Halft öfvertalande, halft pockande på de rikas *skyldighet* att bidraga till dylika medel för Guds rikets utbredande, vann hon också många för den goda saken, hvilka sedan förblifvit den förträffliga anstaltens trogna beskyddare. Sjelf invaldes hon i Diakonissföreningens första Direktion. Hennes anteckningar, hvilka under de senare åren blifvit allt färre, lemna föga upplysningar rörande hennes sinnesförfattning under denna, i hennes inre lif dock så mäktigt ingripande tid, hvarför vi, vid skildringen deraf, endast kunna bygga på våra personliga iakttagelser från dessa år, då vi ofta sammanträffade med henne, samt på meddelade underrättelser af hennes vänner, så inom som utom det nya trossamfundet. Blott ett enda blad ha vi funnit bland hennes anteckningar, der hon röjer något af hvad som vid denna tid föregick inom henne. Det är dateradt d. 20 Januari 1850, efter afhörandet af en predikan af magister J.

"Han har sagt sanningar, som djupt träffat mig och öppnat mina ögon för fel, på hvilka jag aldrig tänkt. Jag har aldrig känt ett sådant behof af att gråta; jag ville smälta bort i tårar — men der voro så många som sågo mig — sedermera då jag kom hem har jag känt mig lycklig af att riktigt få gråta ut. Jag känner djupt att det finnes ingen ovärdigare än jag, ingen som så illa motsvarat all den oändliga godhet, den käre Guden bevisat mig, särdeles deruti att jag blifvit upplyst om *Hans* ord och delaktig af *Christi* förtjenst. Nu känner jag att jag behöfver *Christus*, och vill dagligen bedja Gud, att *Christi* kärlek måtte uppfylla hela mitt hjerta, så att Han alltid blir närvarande för mina tankar, och att jag vid allt hvad jag tager mig före — först måtte fråga mig hvad som behagar Honom. O Gud! O min Frälsare! Mätte all förblindelse och all egenkärlek försvinna ur mitt hjerta och en innerlig ödmjukhet intaga deras ställe! Mätte alla lättsinniga och fäfängliga tankar förjagas och jag blifva stark att motstå alla frestelser! O min Gud! helga mitt sinne allt mer och mer, och gif mig Din nåd! amen!

"Predikan handlade om Bröllopet i Cana och Jesu första underverk, beskref huru Frälsaren beredvilligt kom till hjälp, då människorna behöfde Honom, m. m. Så kommer han ännu så snart vi erkänna vår synd, innerligt begråta den och djupt känna behovet att hos Gud hafva en medlare. — Men jag kan ej så vackert uttrycka det som predikanten, ej återgifva djupheten och innerligheten af hans skildringar eller den förvånande människokänedom, som röjer sig i hans tillämpningar. Det föreföll mig som om denna predikan varit riktad just *åt mig* särskildt".

Predikanten hade äfven ifrat emot bevistandet af baler och lättsinniga nöjen. *Sophie* säger sig dittills ej hafva funnit något orätt deruti, när man kunde njuta dem med rent sinne. Nu kommer hon dock till den slutsatsen, att man bör hafva ett sådant sinnelag, att man ej *kan* finna något behag deruti. Hon hade på eftermiddagen ämnat sig bort, men beslöt efter afhörandet af denna predikan att stanna hemma; "jag skulle i dag ej kunna höra lättsinnigt tal", skrifer hon, "och hvad annat är det, som afhandlas i alla sällskaper?"

Ehuru, såsom vi se, varmt tillgifven grundåsigtterna för pietismen, i dess renaste och bästa form, lät sig hennes friborna ande dock aldrig slafviskt bindas af några yttre reglor eller formler, förbjudande ett och påbjudande ett annat, lika litet som hon delade den intolerans mot olika tänkande, eller den ljusskygga rädsla för beröringen med stridiga åsichter, som utmärka en stor del af hennes trosförvandter. Såsom ett slående bevis härpå, anföra vi följande, antecknad efter afhörandet af en af *Ignells* föreläsningar i hufvudstaden, och upptecknad, eget nog, på samma blad, som det oförgätliga intrycket af pietistpredikantens ord. *Läsaren* ställd gentemot *Strauss'* lärjunge och af båda *en god tanke*, ett behjertansvärdt ord hemtadt:

"Fullkomligheten hos en varelse ådagalägger sig i hvarje hänseende allrabäst af dess kraft. Af högheten och storheten af de föremål, hvaråt en människas själ är riktad, af den fasthet och det allvar, hvarmed hon sträfvar mot sitt mål, af den klarhet, hvarmed hon fattar allt som leder till förverkligandet af detta mål, och af den ståndaktighet, hvarmed hon öfvervinner alla hinder och frestelser, ådagaläggas bäst en människas sedliga fullkomlighet. I mån af den gudomliga anda, som härutinnan uppenbarar sig, bevisar sig en människa som Guds väsendes afbild".

Långt ifrån att ålägga sig såsom pligt att *endast* höra vissa andeliga talare synes hon, enligt anteckningarne från 1850 och 51, lika ofta hafva uppsökt sina forna älsklingspredikanter, då de nu under pågående riksdag åter uppträdde i Stockholm.

Mer än en gång firade hon äfven sin högmessa i katholska kyrkan, hvars öfverherde, påflige vikarien *Studach*, hon värderade både såsom menniska och predikant, öfvervar sedan på e. m. *Rosenii* eller *Janzons* bibelförklaringar och slöt sin dag i Diakonissföreningen eller med en bönesammankomst hos någon af de varmaste bland de nya trosförvandterna. Under tiden minskades alltmera hennes brödförtjenst, då ljusbilderna småningom utträngde de målade porträtterna och den dag syntes nära, då hon icke mera skulle kunna lefva af sin konst. Hon klagade aldrig, ens för sina närmaste, men hvad hennes stolta, själfständiga sinne led vid denna tanke, kunna vi godt föreställa oss. Vål lånade hon någon gång en liten summa af nära anhöriga, men återgäldade den alltid punkligt och sade ofta till andra vänner: "tron icke att jag lånar, utan att vara viss att kunna betala!" Att liqviden ofta skedde på bekostnad af det nödvändigaste, tror man sig veta, ehuru hon aldrig kunde förstås att erkänna det. Hennes aldrig slumrande längtan att få återtaga sitt käraste arbete — studiet af de gamla mästarne, främst af *Raphael* — och detta om möjligt i hans eget och konstens mångbesjungna hemland, denna längtan syntes nu omöjligare än någonsin att uppfylla.

Hvad som, näst hennes osvikliga förtröstan på en högre hjälp, dock styrkte hennes mod under dessa pröfningar, var Drottning *Josephines* fortfarande godhet. *Sophie Adlersparres* tillgifvenhet och beundran för denna ädla beskyddarinna led intet afbräck genom hennes sympathi för pietismen, ehuru strängt än denna bedömer den religion, till hvilken *Sophies* välgörarinna bekänner sig, och ehuru häftigt hennes trosförvandter än måtte ifrå emot och varna för catholicismens farliga inflytande. *Sophie* delade, såsom vi sett, hvarken ofördragsamheten eller skuggrädslan hos sina nya vänner, och hade så mycket mindre skäl dertill i detta fall, då aldrig ett ord i religiösa frågor vexlades mellan henne och hennes höga beskyddarinna. Hon fortfor således att egna henne sin beundran, sin tacksamhet och sitt arbete — det enda, hvaraf hon numera lefde. Men icke åtnöjande sig med att genom sina uppdrag gifva målarinnan medel till ett torftigt uppehälle, gick den ädla välgörarinnan ännu längre i sin förutseende godhet. Kanske förstod hon den bittra kampen inom sin skyddslings stolta och slutna själ, en kamp emot växande hinder i alla riktningar, hvilka blott tycktes lemna henne valet mellan tvenne lika hårda alternativ: att

blifva en börda för andra eller ock att öfvergifva sitt konstnärskall och söka sin utkomst på något annat sätt. Vål hade *Sophie* ännu något litet i behåll af den summa hon erhållit för *Raphael's* Madonna, sparad för en blifvande konstresa, men allt för litet, för att utan betydliga bidrag kunna komma henne att tänka på verkställandet af en dylik resplan. Då räcktess henne åter huldrikt den hjälpande handen; genom Drottningens förord erhöill hon löfte om reseunderstöd af statens medel, och lycklig i vissheten att åter, under skickliga lärare, i utlandet få öfva de högre grenarne af sin konst och till fosterlandet hemföra ännu några afbildningar af de gamles mästerverk, lemnade *Sophie* vid midsommartiden 1851 ånyo Sverige och ankom en vecka senare till sin första destinationsort: *München*.

Vid sin afresa stod *Sophie Adlersparre* i bästa förhållande till sina nya trosförvandter och ansågs, så väl af dem, som af sina andra vänner, med själ och hjerta tillhöra deras samfund. Året innan hon lemnade Sverige, hade hon tillsammans med dem ifrigt verkat för bildande af en så kallad *inre missionsförening*, efter tyskt mönster, hvilken dock häftigt motarbetad, och, såsom det syntes, ej på rätta grunder byggd, aldrig kom till stånd.

I *München* emottogs hon vänligt af Professor *Dürck*, en ansedd målare, till hvilken hon medförde rekommendationer, och under hvars ledning hon en längre tid arbetade, på samma gång hon i de rika konstsamlingarne i *Glyphotheket*, i *Pinakotheket*, i de *Leuchtenbergiska* gallerierna m. m. fann mycket att lära. Om sin lärare skrifver hon: "jag litar mycket på hans omdöme, och tycker om att han säger mig sanningen". I hans familj och bland hans umgängeskrets blef hon artigt upptagen, men klagar öfver en förherrskande ytlighet, tanklöshet och egoism, synnerligast hos *Münchens damer*. Så hade man anmärkt hennes flitiga kyrkogång, tilläggande försmädligt: *Sie sind sehr fromm, Fräulein*", m. m. Hon tycker sig slutligen se, att man önskar bli henne qvitt och tänker äfven ett ögonblick på att begifva sig till Italien: "men", tillägger hon, "utan skydd, utan rekommendationer till eller från någon — huru vore det möjligt?" Såsom vanligt tar hon i pröfningens stund sin tillflykt till bönen:

"O! min Gud! min Gud!" skrifver hon, "jag vet att Du älskar mig, att Du älskar alla, som vilja vara Dina. Du har lofvat att vara med mig på denna resa. Jag har på ett så underbart sätt för-

nummit detta löfte och förlitar mig fast derpå. — — Mina böner hafva så många gånger varit hörda af min Frälsare; ja, ofta har bönhörelsen inträffat under sjelfva bönen. Du skall äfven höra mig nu, då jag beder Dig: låt mig förnimma Din vilja, huru jag bör handla! *Jag beder ej att få veta hvad som är klokast i världsligt afseende, utan att Du ville upplysa mig om, huru Du vill att jag skall förhålla mig*".

Hon bestämde sig senare för att öfvervintra i Bologna, emedan hon lyckats att af den påflige Nuntien i München samt af en annan inflytelserik italienare dit erhålla rekommendationer. En månad derefter återkom hennes lärare från ett besök i Paris, medförande vänliga helsningar till *Sophie* från Professor *Cogniet*, och ungefärligen samtidigt ankom till *Dürck* bref från Drottning *Josephine* äfvensom från Pastor *Studach*, båda på det varmaste anbefallande åt hans välvilja den svenska konstnärinnan. Ända långt bort i fremmande land sträckte sig sålunda den ädla beskyddarinnans omtanke och deltagande; också kan man säga att från denna stund nästan alla svårigheter voro afplanade för den resande konstnärinnan. Under den korta tid hon ännu dröjde i München, omgafs hon af all upptänklig välvilja och försedd med talrika rekommendationer samt ledsagd till poststationen af alla närmare bekanta, afreste hon d. 26:te October till det efterlängtade Italien och ankom efter några dagar till Bologna. Här emottogs hon af en signor *Giordani*, till hvilken hon medförde rekommendationer, såsom hade hon varit en medlem af hans egen familj, och genom hans försorg erhöll hon en angenäm bostad i en enskild familj, der hon under den tid af $\frac{3}{4}$ år, som hon dröjde i Bologna, bevisades den outröttligaste välvilja. Det förnämsta ändamålet med hennes vistande här var att i samma storlek som originalet kopiera *Raphaels* berömda tafva *Santa Cecilia*. Först i början af 1852, sedan hon en tid tagit lektioner i teckning af direktören för dervarande målarakademi, il signor *Alberi*, började hon dock på allvar det stora arbetet och sågs från denna stund dagligen med den outröttligaste flit selsatt dermed. Knappast förgick heller någon dag, då hon ej uppsöktes vid sitt arbete af någon bland de älskvärda menniskor, hvilka här med så mycken välvilja omfattade henne. Än kom signora *Clementina*, hennes vänliga värdinna, att varna henne för ett alltför strängt arbete och föra henne med sig på en vandring i staden, att bese ett kloster eller öfvervara en messa. Än var det signor *Giordani*, som lemnade

henne en bok, hvilken han trodde kunna intressera henne. Än var det hennes lärare, som kom att gifva henne råd och uppmuntran; än åter kom den förnäma grefvinnan *Bianconcini*, att föra henne på en promenad i stadens omgifningar eller för att bedja henne tillbringa en afton hos sig i ett af de skönaste palatsen i Bologna; än åter infann sig sjelfva guvernören, sedermera erkebiskopen *Bedini*, för att betrakta den svenska målarinnans arbete, bjuda henne till sin nästa *conversazione* eller artigt förebrå henne att hon försummat den föregående — än åter var det den lilla *Fiorenza Giordani*, som småsjungande framtrippade till hennes staffli med en knippa blommor i handen, hvilka hon tänkte "*la signorina*" skulle tycka om, eller med några läckra kakor, emedan "hon var öfvertygad att *la signorina* måste vara förskräckligt hungrig".

Om monsignor *Bedini*, en person, hvilken genom den förekommande godhet han visade den okända fremlingen, fick ett stort inflytande öfver henne, yttrar *Sophie* i ett bref, skrifvet sedan hon lemnat Bologna:

"Jag kan ej säga något bättre om honom, än att jag önskade att många sådana personer funnes i mitt hemland. Med mycken värdighet i sin hållning och takt i sitt väsende förenar han hvad *Geijer* kallar *hjärtats belevvenhet*. — denna välvilja som gör; att man knappast hinner framföra en anhållan, förrän han gissat den och visar sig glad, såsom hade man gjort honom en personlig tjänst, genom att man sätter honom i tillfälle att tjena andra".

"Hos denna förträffliga människa står jag i största förbindelse. Genast vid min ankomst till Bologna (hvarom han sålunda på förhand blifvit underrättad) skickade han till mig sin sekreterare för att fråga om han kunde vara mig till någon tjänst — genom hans inflytande erhöj jag längre fram tillstånd att måla i en klosterkyrka, äfven under de timmar då den var stängd, hvilket förut blifvit mig af klostrets föreståndare förvägradt", m. m.

Det här omnämnda arbetet var en kopia af en tafva af *Franceschini*, föreställande *S:t Josephs* död. Af anteckningarne i almanackan vid denna tid synes, att *Sophie* om söndagarne vanligen följde sin värdinna i messan, äfvensom åtskilliga utdrag förekomma ur de katholska kyrkofädernas skrifter, hvaraf man kan sluta att hon på lediga stunder sysselsatte sig med dylik läsning. För den 9:de Mars finnes följande antecknad:

"Kl. 12 gick jag med *Signora Clementina*, för att se *S:ta Catharina di Bologna*, (troligen stadens skyddshelgon, hvars jordiska kvarlevor förvaras i någon kyrka af samma namn). Jag fann en sit-

tande mumie, klädd i silfvertyg och siden, omgifven af ljus och blommor. Framför denna figur trängdes en mängd menniskor, som knäböjande kysste bildens med glas betäckta fötter, hvarvid en prest med ett kläde aftorkade glaset mellan hvarje kyssande. Mig föreföll denna scen *högst vidrig* och jag tror, att *S:ta Catharina* hellre såge att hennes kropp fick hvila i jorden, såsom alla andras, än att den, såsom nu, är omgifven af allt *verldsligt prål* och tillbedd såsom en gud".

Under det hon arbetade på kopian efter *Raphael*, besöktes hon nästan dagligen af resande och andra, som besågo galleriet; de gåfvo sig i samspråk med den svenska målarinnan, uttalande sitt intresse för hennes arbete och upprepade gånger tillfrågades hon, dels direkt, dels genom andra, om hon ej ville sälja det.

"Men jag har svarat nej åt alla", skrifver hon. "Jag ville så gerna om det vore möjligt, att det komme att tillhöra vårt svenska museum".

Äfven önskade hon hafva något att uppvisa vid ankomsten till Rom.

Efter att sista dagarne af Maj månad hafva slutat kopian af *S:t Cecilia*, började hon redan d. 3 Juni arbetet på den omnämnda taflan af *Franceschini* i klosterkyrkan *Corpus Domine*, hvartill hon redan förut fullbordat teckningen. Redan i slutet af Juli ville hon vara i Florens och arbetade därför med den oerhördaste flit. Kl. 5 om morgnarne steg hon upp och begaf sig den långa vägen från sitt hem till kyrkan, återvände kl. 11 för att styrka sig med en kopp chocolate, men satt redan en timme derefter åter vid sitt staffli och arbetade oafbrutet till kl. 6 e. m. Då väderleken var alltför afskräckande, eller andra hinder inträffade, målade hon hemma på lilla *Fiorenzas* porträtt, för att dermed glädja hennes föräldrar. Den 22 Juli, således på den oerhördt korta tiden af 6 veckor, var den sista taflan fullbordad och efter att genom sina vänner ha erhållit talrika rekommendationsbref, afreste hon, följd af de varmaste välönskningar, till Florens.

Här emottogs hon af en vän till familjen *Giordani*, il signor *Polidori*, en ansedd litteratör, hvilken förde henne till en redan anskaffad treflig bostad hos en enka och dennas 20-åriga dotter, båda lika utmärkta för skönhet som älskvärdhet, och lika outtröttliga i vänliga omsorger om sin fremmande gäst, som den värdinna hon nyss lemnat. Hvert hon vände sig röntes hon samma vänlighet. Presidenten vid akademien, inspectorn

för tafvelgalleriet, akademie-sekreterare och direktörer, alla kommo de henne till mötes med den mest förekommande beredvillighet, och sedan man sett de tafvor, hon medfört från Bologna, och särskildt utbedt sig tillåtelsen att på en konst-exposition, som just nu förbereddes, få exponera den ena (*S:ta Cecilia*) förklarade man att hon blott egde att välja, hvilket af alla de målarkonstens mästerverk, dervarande gallerier ega att uppvisa, som hon ville begagna till ämne för sina studier. På expositionen erhöill hennes kopia den bästa plats bredvid en tafva, målad af inspectorn *Bezzuoli*. Ungefär samtidigt ankom bref från Sverige, omtalande att styrelsen för målarakademien blott med största svårighet kunnat förmås att lemna ett i ytterst knapphändiga ordalag affattadt tillstyrkande af hennes ansökan om reseunderstöd af 4:de hufvudtiteln. Kontrasten var hjert och kunde ej undgå att framkalla jernförelser. Efter första besöket i *gallerie Uffizi*, skrifver hon:

"Jag är på det högsta intagen af *La Fornarina* och nästan missnöjd med mig sjelf för det jag känner mig liknöjd för allt annat. Sjelfva *Niobé*, som jag förr så mycket älskat, vänder jag snart ifrån. Jag kan ej se, ej tänka på något annat än *La Fornarina*. *Raphael* var lycklig att ega en sådan modell — dock, jag betviflar att hon verkligen var sådan hon här blickar emot oss. *Raphael* har i detta porträtt ingjutit hela sin själ — den högsta, renaste, oskuldfullaste jordiska kärlek — samma känsla, hvilken hos hans *Madonna di san Sisto* antagit en himmelsk pregel".

Ett ögonblick tänker hon på att kopiera *La Fornarina*, men väljer slutligen *Cigolis Ecce Homo*, ett val som väckte förvåning, emedan tafvan anses vara en bland de svåraste att kopiera. Några svårigheter uppstodo äfven för beviljandet af hennes önskan, då på en gång hennes mäktige vän och gynnares, msgr. *Bedinis* oväntade ankomst till staden besegrade alla hinder. Hon lemnar i ett bref en utförlig beskrifning härom, tilläggande:

"Jag har kanske varit alltför omständlig, men jag ville att du skulle få ett sannt begrepp om Italienarne och den godhet, hvarmed en ensam, obetydlig fremling af dem omfattas. Och det i främsta rummet af *presterna*, hvilka man dock i andra länder anser så partiska för sin katholska religion".

Några jernförelser följa mellan religionens handhafvare här och i Sverige, hvarvid de senare ingalunda synas henne ega företräde, hvarken i fråga om nit eller fördragsamhet. I brefvet förekommer äfven en liflig skildring af en högtidlig messa, hållen af erkebiskopen, hvars imponerande och sköna stämning,

framkallat ett sorl af andäktig beundran hos mängden; den herrliga kyrkan, den bländande belysningen, den brusande, fulltoniga sången — allt synes hafva förenat sig för att i konstnärinnans, för det sköna så mottagliga sinne, lemna ett varaktigt intryck.

På något mer än två månader hade *Sophie*, tack vare en outtröttlig flit, fullbordat sin kopia, äfven denna i originalets storlek. Här, likasom i Bologna, hade man med lifligt intresse följt hennes arbete, förvånad att finna en qvinlig artist i stånd att så återgifva de gamla mästarnes framställningar. *Bezzuoli*, enligt *Sophies* uppgifter, en af de mest ansedda nu lefvande italienska målare, gaf henne råd och ledning vid arbetet, berömde hennes uppfattning och den ovanliga kunskap i anatomi hon ådagalade. På lediga stunder målade hon hemma frukter och blommor, äfvensom ett särdeles vackert porträtt af sin värdinnas dotter, den sköna *Hersilia*. I September ankom till Florens en af *Sophies* ungdomsvänner, sedermera gift med den utmärkte predikanten, schweitzaren *Trottet*; hon delade *Sophies* bostad och kunde, likasom hon, aldrig nog berömma den älskvärda familjens ömma omsorg om sina fremmande gäster. I sin väns sällskap lemnade *Sophie* i November Florens, försedd med rékommendationsbref af msgr. *Bedini*, till tvenne cardinaler, och till ministern för de sköna konsterna i Rom, hvilka bref han lemnat henne vid sitt afskedsbesök.

"Jag kunde ej tacka honom så som jag borde", skrifer *Sophie*, "men min första tanke, då han aflägsnat sig, var en brinnande tacksägelse till Gud, att Han låter sådana menniskor finnas".

Den 24 December 1852 ankom *Sophie Adlersparre* till Rom, der vi inom kort åter skola uppsöka henne, för att sedan följa henne under det så djupt betydelsefulla sista skiftet af hennes lefnad.

Esselde.

Slut i nästa häfte).

IV.

Nyårsbetraktelser öfver den "Tysta Skolan".*)

Såg du stjernornas tåg
Öfver fästet en natt,
När Allfader sig satt

*) Insändt.

På sin herrlighets thron?
 Säg, förnam du en ton
 Då af sferernas sång?
 Nej! den kretsande gång
 Blott du undrande såg.

Som, när skapelsen ny
 Trädde fram för Guds syn,
 Morgonstjernan på skyn
 Stämde in i Hans lof,
 Då än verldsbullret sof:
 Lika troget i dag
 Följer stjernan sin lag
 Och går tyst öfver sky.

Såg du blomman sin knopp
 Veckla ut? Se hur tyst
 Hon, af solstrålen kysst,
 Emot himmelen ler!
 Hur med längtan hon ser
 Mot det stjernprydda loft!
 Huru tyst hennes doft
 Går till syskonen opp!

Hvarje varelse står
 Så i samband med Gud:
 Ty en bön, fast i ljud
 Ej förnimmas den kan,
 Väg till Honom dock fann;
 Och om örat ej hör,
 Det ej sambandet stör —
 Svar ditt hjerta dock får.

Har du inom ditt bröst
 Kännt försvinna din frid?
 Har väl känslornas strid
 Haft sin valplats deri?
 Stod ej Herren dig bi,
 När i tysthet du bad?
 Jo, du segrade glad
 Och din ande fick tröst.

När förgäfves din blick
 Sökte tyda en rad
 Af det gåtfulla blad,
 Som den Allvise skref,
 Visst bedröfvad du blef;
 Men när året förflytt,
 Och du vände ett nytt;
 Säg, om frid du ej fick?

Du då tänkte: jag här
 Blott i skola ju går;
 Och förklaring jag får
 Af Guds klarhet en gång,
 När i stjernornas sång
 Också jag får ta del,
 Fri från brister och fel,
 Som härnere jag bär.

När du suckade så
 Och i stillhet gick fram
 På din bana, förnam
 Ej ditt öra en ton
 Ifrån kärlekens zon?
 "Tag min pröfning emot!
 Vid Försonarens fot
 Du belöning skall få!"

Och hvar skickelse nu
 Som en lexa du tog
 Och med saktmod fördrog
 Af en faderlig hand;
 I de saligas land
 Ju den högskola låg,
 Dit var rigtad din håg;
 Dit du längtade ju.

I, som, vildblommor likt,
 Af den höstliga vind
 Känden isas Er kind,
 Sågen mörkna Er pol,
 Under kärlekens sol,

Som ur molnena gick
Och Er sände sin blick,
Skolen blomma så rikt.

Intet missljud Er när
Från den stormiga värld;
Skiljd från oro och flärd,
Under ömhetens skydd,
Får med oskuld beprydd
Eder själ sätta frukt
Utaf visdom och tukt
För de kommande år.

Såsom vandrarens väg
Uti natten får ljus
Ifrån Allfaders hus,
I en ledstjerna ha'n,
Som skall lysa Er ban';
Mild hon strålar och ren,
Såsom Bethlehems sken:
Hvad hon heter, o säg!

Om vi följa dess spår,
"Tysta skolan" vi nå;
Och det ljus, som ses gå,
Från dess inre till Dig,
Visar barnen en stig.
Sjelf vid handen dem led
Öfver lefnadens hed!
Du, o Gud! dem förstår.

A—lf.

V. — EN DRAABES HISTORIE. *)

Jeg födtes paa en rosenfarvet Morgensky; jeg saa Alverden glittre i Guld og Glans for mit berusede Öje, — og en

*) Vi tro oss göra våra läsare ett nöje genom införandet af följande lilla täcka stycke, oss benäget meddeladt af en ung norsk lit-

underlig, uendelig Længsel betog mig, da jeg førstegang saa Solens mægtige Draabe hænge som en Taare i Universets Blik, — men en Taare, hvori Guds eget Væsen spejlede sit Lys.

Jeg vilde ud, jeg vilde elske, jeg vilde gaa op i dette store, varme, kjærlighedsfulde Soløje, og da jeg saa mine Søstre flagre ud fra vor gyngende Vugge og hørte dem alle synge: "vi skal til Solen, til Solen!" saa vilde jeg med, jeg sprang over Vuggens Kant og svævede for mig selv ud i Luften. "Jeg skal til Solen!" raabte jeg til mine yngre Søstre — "farvel — farvel!"

Og de saa efter mig: "Den Lykkelige!" sagde de, "kunde vi snart komme efter!" Og jeg følte, hvor jeg skinnede i Sollyset, men som jeg svævede, saa jeg, at det blev mørkt omkring mig, saa jeg, at det var min egen Vugge, som hang mørk og bruende over mig, og at Solen stod — just paa den modsatte Side af den, at jeg netop bevægede mig bort fra Solen, ned mod Jorden.

Da mærkede de øvrige Regndraaber, at jeg sørgede, fløj forbi mig og spottede mig i Flugten: "Hils til Solen! du, som vil op, stik imod *vor* Vej! vi vil *ned*, til Jorden, vi; der er Lystighed og Glæde, der kan man sejle i Rendestenen og sole sig, der kan man gjøre Skjælmstykker med Bondens Hø; — men du vil til Solen, du! det kan ikke være mindre, du er saameget bedre end vil Du kommer dog til Jorden, hvor fornem du er, du kommer i Snauset, i Snauset!"

Jeg sank og sank, og mørkere blev det, og min Glans var borte, og der fløj en Fugl forbi mig med en Vindrueklase i Munden, og der flød en rød Draabe ud af Druen, den sank mod Jorden sammen med mig: "Hvad er du for en?" sagde den.

"Jeg er en Vanddraabe".

"Du tarvelige Draabe!" raabte Vindraaben, "ikke har du Ild i dit Blod, ikke føder du Sang og Begejstring i Menneskebrystet, som jeg, farvel, du aandløse Vanddraabe!"

Og jeg sank dybere; der fløj et Papir i Luften, hvirvlet op fra Jorden af Vinden, men paa Papiret laa en Blækdraabe, den løsnede og sank ogsaa med mig till Jorden.

terator, då frändskapen mellan de skandinaviska språken mer och mer börjar göra sin rätt gällande, och brödralandens språk näppeligen kunna anses såsom fremmande för bildade svenskar.

"Du er en Vanddraabe, du!" sagde den, "unyttige Person! Jeg oplyser Verden, jeg spreder Kundskaber og nyttig Viden blandt Menneskene, men du duer til Ingenting, dig sætter man i Arbejdsanstalten".

Det var, som jeg vilde briste af Skamfuldhed og Smerte, — hvor var min lyse Soldröm? Jeg duede til Intet, Jorden vilde knapt have mig, end sige Solen! jeg var dömt til at törres hen paa den mörke Jord, useet, ubemærket, og saa faldt jeg ned paa Marken, — for at lide, for at dö, for at forsvinde af Livet som den, der aldrig havde været, — o den, som havde Ild i Blodet! o den, som kunde gjöre Nytte!

Jeg sank paa et Kornax langt, langt inde i en Dall og Solen laa paa Fjældene langt borte, — det böjede sig under min Vægt og kyssede mig — jeg troede, det var Spot; da hvidskede Axet: "O hvor det svalde! o hvor det lægede! Solbrændt og træet har jeg böjet mit Hoved, du velsignede lille Regndraabe! du har reddet mit Liv!"

Jeg blev saa glad, jeg kyssede Axet saa fast, og Kornblomsterne aabnede sine blaa Blade og vuggede, og jeg sov en söd Slummer.

Men min Soldröm? Den var borte, og den var dog engang min hele Higen og mit Liv, uden den var Livet mig Intet; men det var dog godt at kræge, at glæde det lille Ax paa Marken.

Men dagen blev hed, og höjt oppe skinnede Solen atter varmt, og jeg fölte, at jeg löftedes som af en fugtig Luftström, og jeg tænkte: "nu — nu gaar jeg til Solen!" og jeg steg og steg: men nej — Solen gik ned bag de fjerne Aase, og jeg svævede over Engen i den lune Sommerkvæl, men da Natten kom, sank jeg atter ned, svalende som Dug sank jeg paa Vildrosens Læbe, og atter löd det:

"Hvor det svalde! Tak, du lille, velsignede Dugdraabe, Guds Gave i Natten!" Og jeg fölte, hvor Rosen böjede sig ud over Söen og jeg sank ud over Kalkens Rand — ud i Bölgen.

"Se saa!" sagde en Draabe i Bölgerne, en af mine gamle Söstre: "se saa! nu er du ikke bedre end vi, — derinde paa Landet har du vel gaaet og gjældt for Noget, Poeterne har sunget om Duggen og Regnet; men nu er du blandt dine Lige — vi ere ligesaa gode, som du, vi veed, hvem du er, og saa har vi större Anciennitet her i Vandet end du, som har

sværmet Livet bort paa Rosenblad og Kornblomster". Og saa tabte jeg mig i Vrmlen, og syntes, at hver Draabe var større og bedre end jeg, og det syntes de selv med, og der laa jeg længe, og mit hele Væsen frøs, jeg hærkede mig i denne Omgivelse og laa stiv og kold:

"Nu ligger der Is paa Söen, nu er det Vinter", sagde Menneskerne.

Og der laa jeg — koldt var det omkring mig, og koldt var det i mig. Rosens Blade, som jeg havde svalet, vare længst hvirvlede bort, og Kornet var tærsket og lagt i Laden, Ingen havde jeg, som bröd sig om mig: da kom Maanens Straaler i Vinternatten, og faldt kolde over Sne og Træstammer og over Söen — det var unge, luftige, sværmende Cavourer.

"Hör, du lille Draabe!" sagde en Straale: "vi To passe for hinanden: jeg er min egen Herre og jeg ejer store Sölverskatte, saa tör jeg nok altid spørge dig, om du vil være min: jeg elsker dig virkelig".

"Kan du smelte Isen om mit Hjerte, du kolde Straale med dit Sölv? kan du give mig Liv og Kjærlighed? mig, som elsker Solens varme Straale?"

"Hvor du er fornem paa det, og du er dog bare Is, Is — kold som Is!" Jeg havde ikke Rankens Ild i mit Blod. Jeg vilde dö! Jeg var træt af al denne Kulde, af al denne Vinter.

Da kom den förste, varme Solstraale, med Kjærlighed klyngede den sig til mig, mens den lyste i den blaa Luft og paa Træernes Grene:

"Kanske!" hvidskede den: "kan du engang svæve op til mig — kanske kan vi blive eet. Men vær taalmodig, lid og taal!"

Da blev jeg saa glad ved dette: "Lid og taal!" at det smeltede og vaaredes i mig, og jeg stirrede ind i Solöjet, og föd henad Vandets Flade: "Lid og taal!"

I Solglansen ved Bækken gik den unge Pige, hun vilde drikke af dens förste rindende Vover, hun var glad og frisk, og hun löftede mig i sin Haand og jeg berörte hendes Mund, jeg fængsledes ved hendes Korallæbe, thi hun törstede, og jeg var hendes förste Vederkvægelse. Jeg sad fast i hendes brændende Læbe, jeg, som vilde ile mod Solen, jeg som havde haabet at se den; men det var jo min Pligt at lædske den

Törstende, om det saa skulde koste mit Liv, om jeg saa aldrig skulde se Solen mere. "Lid og taal".

Og fra Læbens Purpur gik jeg over i hendes Blod, — jeg saa Intet, Solen var tabt for mig, og jeg hørte kun, at de sagde: "Hvor dejligt Vaarsolen skinner over Fjældene, se, hvor Solen trækker Vand! Alle Regndraaberne suger Solen i sig!" Ak — der skulde jo jeg have været med, det var det, Solstraalen lovede mig, da den sagde: "Lid og taal!" — nu har den glemt mig.

Men saa hørte jeg den lærde Magister sige: "Det ser kun ud, som om Solen drager Vandet til sig, alt er blot de fugtige Dunster, som igjen falde ned som Regn". Og jeg tror, han havde Ret, de kom icke til Solen.

Men jeg sad, forandret til en Taare stille i hendes Taa-rekammer, vi var mange der, og vi sad der lunt og godt; thi Pigen var glad og Taarerne sad stille — nogle Glædestaarer flød den Dag, hun stod som Brud for Altaret.

Men en Dag saa jeg ud over Randen af hendes Öje: der sad hendes Mand overfor hende, han saa alvorlig ud, men mellem dem laa et lidet, blegt Barn med lukkede Öjne — det var dödt, sagde de, det var deres eneste, og Erinringen om, hvor hun havde lidt for dette Barn, hvor hun havde vaaget ved dets Leje, i de mørke Sygdomsnætter, hvor hun havde haabet og elsket, betog hende; men hun kunde ikke græde.

Da sprang jeg ud paa hendes Kind.

"Du velsignede Taare! hvor du svaledel!" hvidskede hun; men jeg saa det: ved hendes Side stod Barnets Engel og törrede Taaren af Moderöjet, og Kjærlighedens Taarer i Moderens Blik er de fagreste Diamanter i Guds evige Krone, mere værd end hele Sole og Stjerner, og Engelen tog mig fra hendes Kind, og svævede med mig til Guds Throne, til den evige Sol, hvis Billede jeg havde elsket: nu var Draaben værd at være Solens Elskede, at være Guds evige Barn.

L. D.

VI. — EN BILD UR BACKSTUGULIFVET. *)

Häckeldammet stod högt i tak; "Qvistesa" och jag liknade två lefvande Cavaljersparoller. Det led mot aftonen;

*) Meddeladt af F. B.

ännu var dock betydligt kvar af dagens föresatta arbete; men den ena linlocken efter den andra gled så småningom ned i det rågade sållet och vi misströstade icke om ett lyckligt, ehuru något sent slut.

Sedan jag slutat den sista "Sannsagan", kommo vi på kapitlet om helsan och dess ovärderliga gifva.

"Ack!" sade då *Qvistesa*, "hvad den är lycklig, som aldrig varit sjuk och svag! Huru ofta har jag icke gråtit mina bittra tårar öfver, att jag för svaghets skull icke förmått uträtta hvad jag velat! Ett ondt har jag och får väl alltid behålla det — jag minnes så väl när jag fick det! — Det var för längese'n, medan *Sven Johan* var liten. "Det var vinter och vår nöd var lika stor, som denna var sträng, snöig och kall. På tre dagar hade vi i vår stuga icke haft en bit mat".

Qvistesa höll upp, jag nyste.

Hon fortfor: "*Qvist* hade gått bort, jag visste icke hvart. Barnen greto; jag spann, och när jag blef för hungrig lade jag mig ned och sof. Men hungern och barnens gråt väckte mig snart; jag satte mig åter till spinnrocken. Slutligen förmådde jag icke mera. Jag tog min vadmalskolt — sista öfverlevnan från bättre tider — på armen och gick till *Petters Stina*, bad henne gå till *Dalars* och be der, för vår räkning, om någon föda, ty vi förmådde icke svälta längre. Sätt plagget i pant, sade jag, så neka de nog ej att hjälpa oss.

"*Stina* gick och kom snart tillbaka med två kakor bröd, 6 marker mjöl och en sill. Vi kokte, vi åto, och jag skall säga — det smakade! . . .

"*Stina* berättade att hon råkat *Qvist* på bortvägen och sagt honom huru det stod till i hans hem — men det visste han ju; — det var just derföre han höll sig borta derifrån. Der var ingenting att få!

"Några dagar derefter förspordes att *Qvist* skulle hafva tagit upp 8 rdr på min kolt. Men jag ville icke tro det. Jag trodde det icke förr än han en dag rusade in i stugan, kastade på golvet en säck med en half skäppa ärter och ropade vildt: 'se der har du kolten!'

"Nu förstod jag hvad klockan var slagen; han hade sålt kolten, supit upp pengarne, och — der var nu allt hvad som var kvar för mig och barnen! — När jag tänkte på allt det der, gaf det till en smäll i hufvudet, jag kände en slitning i

bröstat och blef vanmäktig. — Och de plågorna återkomma allt sedan, på samma sätt hvar åttonde dag”.

”Stackars *Quistesä!*” sade jag, men i min själ suckade det:

”Min Gud, min Gud!”

M. M.

VII. — COOPER INSTITUTE.

Ibland institutioner, afsedda att gagna massan af folket, att förädla och höja arbetsklassen i moraliskt och intellektuelt hänseende, torde få om någon, i afseende på praktisk nytta och tillämplighet, kunna täfla med *Cooper Institute* i New-York. Dess stiftare, Mr *Peter Cooper*, född under sista decenniet af förra seklet och tillhörande en af republikens ansedda familjer, som dock råkat på obestånd, hade under sin barndom och tidigare ungdom att kämpa mot armod och försakelser af många slag. En af de för honom mest påkostande var den, att ej kunna erhålla den undervisning, hvarefter hans kunskapsförstående ande trängtade. Hans far, som behöfde honom till sitt biträde och ej kunde undvara hans hjälp vid sitt sträfsamma arbete för familjens underhåll, ville derföre ej ens medgifva, att han mer än ett år fick begagna sig af den goda undervisning, som erbjudes hvarje barn, gossar så väl som flickor, i de förträffliga friskolor, hvilka äro inrättade i Förenta Staternas större städer.

Men *Peter Cooper* tillhörde antalet af dem, hvilka i trots af alla hinder, alla svårigheter, bryta sig väg fram till det mål, de föresatt sig. Han insåg tidigt bildningens makt och värde och har derföre oafslätligt sträfvat att förvärfva sig sjelf kunskaper och utvidga sina insigter; men han insåg derjemte penningens makt och värde, när den rätt användes, och sedan han genom flit, omtänksamhet och väl uttänkta företag samlat en ganska betydande förmögenhet, har han till stor del användt den för att verkliggöra hvad han, såsom helt ung man, för nära femtio år sedan en gång yttrade till några af sina jemnåriga: ”jag önskar lefva för att göra godt åt mina likar, för att tjena och förherrliga Gud”.

Se här hur han hållit sitt ord. Genom egen sorglig erfarenhet kände och visste han, huru svåråtkomliga bildningens

förmåner, oaktadt den kostnadsfria undervisning, som meddelas i de allmänna skolorna, dock ofta äro för arbetsskassen. Att göra dem tillgängliga för alla, att bereda den stora mängden tillfälle att röna bildningens förädlade inverkan, att visa den arbetets värde, var derföre den stora uppgift han föresatt sig. Till detta ändamål lät han i en af *New-Yorks* mest besökta delar, uppföra en ståtlig byggnad, hvilken bär namnet *Cooper Institute*. Den innehåller ett läsekabinett, en sal af storartade dimensioner, 125 fot lång, 82 fot bred och 30 fot hög, der man finner ej mindre än 300 tidningar och tidskrifter, hvaribland många på fransyska språket. Tillträdet dit är fritt för hvar och en, som är anständigt klädd och uppför sig passande, och fullkomlig stillhet och ordning råda der. Ett fruntimmer har uppsigten öfver det hela och ensamma qvinnor taga plats vid bord, som äro dem uteslutande förbehållna. Denna lokal är öppen från kl. 8 morgonen till 10 på qvällen alla söknedagar, men otvifvelaktigt ligger det ett stort misstag i, att den ej hålles tillgänglig för den allmänhet, den är afsedd att gagna, äfven söndagseftermiddagarna. De besökandes antal uppgår till mer än tretusen i veckan.

Men Mr *Cooper* har ej nöjt sig med att bereda arbetaren tillfälle att tillbringa sina lediga stunder på ett nyttigt, lärorikt och angenämt sätt — han har äfven tänkt på dem, som ej kunna åtnjuta denna fördel, men dock i hemmet finna en stund att egna åt läsning, och för deras räkning uppsatt ett lånbibliothek, hvilket är tillgängligt i en af byggnadens stora salar och ämnadt att innehålla 300,000 volymer.

I afsigt att bereda den klass, för hvilken han visat sig hysa ett så lifligt deltagande, än mer direkta tillfällen till kunskapers inhemtande, har Mr *Cooper* dessutom för dem anordnat en lärokurs, hvilken omfattar de matematiska vetenskaperna, kemi, fysik, mekanik, arkitektur och ritning, med särskildt afseende på dessa vetenskapers och konsternas praktiska tillämplighet. Undervisningstiden är inskränkt till qvällarne, såsom den stund på dagen, öfver hvilken arbetaren lättast kan förfoga, och kursen är bestämd att genomgås på 3 år. Lärosalarne, som rymma 800 elever, äro vanligen uppfyllda. Lärarne äro män med erkänd skicklighet och de apparater, som begagnas vid undervisningen i fysik och kemi, berömmas såsom förträffliga. Dessutom äro andra vetenskapliga samlingar redan anordnade, hvilka med hvarje år ökas. Tvenne timmar i veckan äro anslagna till undervisning i sång. Vid

slutet af hvarje läse-år hålles offentlig examen, då äfven kunskapsbetyg utdelas, hvilka sedan betraktas såsom en god rekommendation för innehafvaren deraf. För att uppmuntra och uppöfva amerikanarens naturliga fallenhet att hålla tal, är hvarje lördag ett särskildt rum upplåtet till diskussion af frågor af allmänt intresse, hvarvid all polemik i politiska ämnen dock är strängt förbjuden.

Enda villkoren för att vinna tillträde till lärokursen äro, att den sökande skall hafva uppnått sexton år och kunna förete betyg om oklanderligt uppförande. Den öppnas hvarje år med bön och högtidlighet, i närvaro af stadens notabiliteter och utmärkta resande. Utom af de ordinarie lärarne hållas äfven understundom frivilliga föreläsningar af andra vetenskapligt och litterärt bildade män öfver historia, geografi, poesi, litteratur, upptäcktsresor, o. s. v.

Äfven qvinnor ega tillträde till denna lärokurs, hvarför utan en särskild ritskola är inrättad för dem, der alla materialier tillika erhållas gratis. Undervisning meddelas der i ritning af alla slag, aquarell- och oljemålning, lithographi, gravyr på trä och metall samt porslinsmålning. Ritsalarne äro alltid fullsatta och de arbeten af högre värde, som der utföras, säljas för elevernas egen räkning. Till denna ritskola hör ett målningsgalleri med 7 salar, der man påträffar arbeten af goda mästare och der enskilda personer äfven stundom exponera sina taflor. Platser äro afsedda för dem, som önska copiera målningar, och tillträdet är äfven här fritt. Denna institution, stiftad för omkring 7 år tillbaka, beräknas att ha kostat nära en million dollars, men Mr *Cooper* ämnar ej stanna dervid, utan har för afsigt att än vidare utvidga och förbättra den och att dermed äfven förena en polytechnisk skola.

Detta verk af ren och outtröttlig människokärlek, har till mål, för att begagna stiftarens egna ord: "att för den okunnige upplåta naturens stora bok och belysa den med sanningens fackla, att uppenbara de lagar Gud stadgat för naturen, på det de unga måtte rätt uppfatta skapelsens harmoniska skönhet, njuta af de välgörningar som derigenom erbjudas människan och älska Honom, från hvilken all god gåfva kommer. Måtte ock denna stiftelse bidra till att hjälpa de unga att förvärfva nyttiga kunskaper, så att de i verlden kunna intaga den plats, dit deras anlag kallar dem och der de bäst kunna gagna menskligheten!"

L. S.

VIII. — VÅR PORTFÖLJ.

Under medverkan af flere för saken intresserade personer, samt under närmaste uppsigt af en nitisk förestånderska har i Stockholm en *Byrå för renskrifning, öfversättning till och från svenska, notskrift, liniering* m. m. blifvit öppnad och rönt oväntad framgång. Arbetet utföres endast af fruntimmer, hvilka hittills, inom alla de olika grenarne af Byråns verksamhet, lyckats fullgöra detsamma till arbetsgifvarnes fullkomliga belåtenhet. Vi skola en annan gång återkomma till en närmare redogörelse för Byråns organisation och verksamhet, så mycket hellre, som denna inrättning, ifall den, såsom vi hoppas, fortfarande vinner framgång, torde kunna tjena till föredöme för bildandet af dylika anstalter inom de större landsortsstäderna.

I de flesta bland våra större städer äro frivilliga fruntimmersföreningar bildade, för att öfvervaka tillståndet bland den fattiga befolkningen, samt utdela arbete och penninghjälp. I några hafva under det förflutna året nya sådana föreningar uppstått i särskildt ändamål att förhindra tiggeri samt tillse att understöd endast tillfaller sådana personer, som deraf gjort sig värdiga. Med ledsnad ha vi dock hört att en af dessa föreningar ej kommit i rätt harmoni med fattigvårdsstyrelsen i staden, hvaraf obehagliga förvecklingar uppstått, hvilka troligen komma att inverka hämmande på dess gagneliga verksamhet. Fara är, att dylika förvecklingar allt framgent uppkomma mellan den frivilliga af fruntimmer ombesörjda och den af kommunen organiserade, uteslutande af män ledda, fattigvården. Vi styrkas derigenom så mycket mera i tron, *att fattigvården icke borde vara ett uteslutande privilegium, hvarken för det ena eller andra könet*, utan att den borde blifva en *för båda gemensam angelägenhet*, derigenom att fruntimmer invaldes *jemte* nuvarande hrr styresmän i fattigvården, med erhållande af ett bestämdt fält för sin verksamhet, samt vissa föreskrifna skyldigheter och rättigheter.

I hopp att kunna medverka till spridande af en sann gudsfruktan och upplysning bland arbetsklassens döttrar, hafva några fruntimmer i Stockholm derstädes bildat en söndagsskola för flickor, egentligen afsedd för sådana, hvilka i förtid måst lemna folkskolan för att biträda sina mödrar eller sjelfva hos

andra förvärfva sitt bröd. Vi skola måhända en annan gång närmare redogöra för skolans uppkomst och verksamhet och inskränka oss nu till att nämna, att den för närvarande räknar 14 frivilliga lärarinnor samt nära 90 lärjungar, att skolan med det välvilligaste intresse blifvit omfattad af den nitiske folkskoleinspektorn i Stockholm och att genom hans försorg en ny, förträfflig lokal erhållits, der en ny afdelning af söndagsskolan i dessa dagar kommer att träda i verksamhet, för att kunna emottaga de många lärjungar, som anmält sig, men i följd af bristande utrymme hittills ej kunnat antagas.

K. M:t har nyligen beviljat den skickliga folkskolelärarinnan i Clara församlings s. k. mönsterskola i Stockholm, *Sophia Andersson*, ett reseunderstöd af 800 rdr för att i England och Skottland studera folkundervisningen. *Sophia Andersson* är bonddotter från Östergöthland, der hon erhållit sin bildning i Finspångs förträffliga folkskola och har sedermera i den ofvannämnda mönsterskolan utbildats till en utmärkt lärarinna, hvars lyckliga sätt att undervisa, att fängsla uppmärksamheten och att vidmakthålla ordning och tukt bland sina många lärjungar vi mer än en gång med tillfredsställelse iakttagit. Efter hvad vi hört, lärer hon, jemte många andra folkskolelärarinnor, på lediga stunder flitigt begagnat undervisningen i Slöjdskolan och förmodligen derunder inhemtat tillräcklig kunskap i engelska, för att med full nytta kunna företaga sin resa.

Vi hafva i ett föregående häfte af denna Tidskrift omnämnt, att vid Stockholms Läns Sparbank tvenne fruntimmer bestrida kassörs- och kontrollant-befattningarne, och det är oss ett nöje att kunna meddela våra läsare, att en liknande anordning blifvit vidtagen vid Götheborgs och Bohusläns Sparbank. Direktionen vid den sistnämnda har nemligen beslutat, att till kassör och kontrollant antaga tvenne fruntimmer, hvilka, utom bestämd andel i bankens behållna vinst, i ordinarie lön erhålla den förra 500 och den senare 400 rdr rmt. Mätte detta exempel vinna än vidare efterföljd och resultatet deraf visa sig fullt tillfredsställande!

Miss Emily Faithfull i London, hvilken såsom ledare af det första boktryckeri, der endast qvinliga sättare användas, verkat så mycket till erkänande af kvinnans arbetsduglighet har nu, i samband med *the Victoria Press*, vid *Prince's Street* öppnat en pappers- och bokhandel, som äfven skötes af fruntimmer. Idéen prisas af engelska tidningar, hvilka önska det nya företaget all lycka, en önskan, hvori vi uppriktigt instämma. Fråga har mer än en gång blifvit väckt att åvägabranga

något dylikt i Stockholm och hoppas vi att de hinder, som uppstått därför, ej må vara öfvervinnerliga. En bokhandel i förening med ett lånbibliothek och möjligen ett läsekabinett, synes oss hafva all utsigt att lyckas, om en person med anseende och förmåga ställdes i spetsen därför.

Såsom bevis på undervisningsväsendets framsteg i Italien under *Victor Emanuels* upplysta styrelse, kunna följande omständigheter tjena. I slutet af 1861 fanns det i de neapolitanska provinserna, då man undantager sjelfva staden Neapel, 1054 elementarskolor för gossar med 23,569 lärjungar och 778 skolor för flickor med 18,912 lärjungar. I slutet af 1862 hade detta antal, i trots af presternes och de reaktionära agenternas försök att förmå folket att icke låta sina barn besöka skolorna, vuxit till ett antal af 1603 gosskolor med 60,250 och 922 flickskolor med 30,567 lärjungar. I Turin har under de sista åren visat sig ett varmt och allmänt intresse för den qvinliga undervisningen samt för nödiga reformer i den italienska qvinnans uppfostran. På en gång ledare af och organ för dessa intressen är tidskriften *l'Educatrice*, i hvars redigerande några af Turins mest bildade fruntimmer deltaga.

I Förenta Staterna finnas för närvarande mellan 2 och 300 praktiserande qvinliga läkare, hvilka erhållit sina diplomers dels vid *Hygieatherapeutic College* i New-York, dels af medicinska fakulteterna i Philadelphia och Boston.

De döfstumma i Frankrike utgöra ett antal af 21,576, deraf 12,325 män och 9,250 qvinnor. Af dessa olyckliga erhålla 2,446 barn sin uppfostran i 47 för detta ändamål upprättade instituter, hvilka till större delen underhållas medelst afgifter erlagda inom departementena sjelfva. Sedan 1862 har man i de allmänna folkskolorna i Paris börjat tillämpa en ny undervisningsmethod, uppfunnen af öfverläkaren vid Institutet för Blinda och Döfstumma i Paris, Dr *Blanchet*. Medelst denna enkla method, lika lätt lärd som tillämpad, sägas blinda och döfstumma barn, i stället att med stor kostnad uppfostras utom familjerna och det vanliga lifvets förhållanden, kunna emottagas och undervisas i vanliga allmänna skolor, der de tillbringa sina dagar midt ibland barn, hvilka se och höra, och i ständig beröring med dessa sina medsyskon. Man försäkrar, att de under dessa förhållanden snart blifva i stånd att meddela sig med sina kamrater och att återtaga den plats i samhället, hvilken deras olycka synes ha beröfvat dem.

Musikaliska akademien har beslutat att fruntimmer "hädanefter och tillsvidare", må kunna inskrifvas i akademiens samtliga klasser, (äfvensom violin- och violoncelle-klasserna m. fl.) så vida de ega erforderliga förkunskaper.
